

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΤΖΕΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

Της

ΤΣΙΑΛΤΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΣ

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ
ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

2021

**ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΤΖΕΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ
ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

Της

ΤΣΙΑΛΤΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΣ

Υποβληθείσα στη Σχολή **ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ**

ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ σε μερική εκπλήρωση

των απαιτήσεων για την απόκτησης του Μεταπτυχιακού Τίτλου ΔΙΕΘΝΕΙΣ

ΣΧΕΣΕΙΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ.

ΜΑΪΟΣ 2021

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΤΖΕΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Διπλωματική Εργασία

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: ΧΑΡΑ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

Κοσμήτορας: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΣΚΛΙΑΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Η ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΤΣΙΑΛΤΑ, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΑΤΖΕΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή

Η Δηλύσα

ΤΣΙΑΛΤΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να θέσει ερωτήματα αναφορικά με την αποτελεσματικότητα της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια και να αναζητήσει τις απαντήσεις που δίνει η βιβλιογραφία, που προσεγγίζει κριτικά την Ατζέντα αλλά και τα Ψηφίσματα που υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο αυτής με ιδιαίτερη αναφορά στο εναρκτήριο Ψήφισμα 1325/2000. Το βασικό ερευνητικό ερώτημα σχετίζεται με το αν τα Ψηφίσματα περιορίζουν τις ανισότητες λόγω των έμφυλων στερεοτύπων στο πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων αλλά και στο μετα-συγκρουσιακό περιβάλλον. Η παρούσα εργασία αποτελεί μια κριτική βιβλιογραφική επισκόπηση της γνωσιοπαραγωγής (κυρίως άρθρα δημοσιευμένα σε επιστημονικά περιοδικά και βιβλία) που έχει υπάρξει σχετικά, τόσο με το περιεχόμενο των Ψηφισμάτων που συνθέτουν την Ατζέντα όσο και την αποτελεσματικότητά της εφαρμογής της. Σε αυτή την ανάλυση λαμβάνονται υπόψη οι παράμετροι του φύλου των ερευνητών/συγγραφέων, το αν τα κείμενα μεταφέρουν δυτικούς ή μη δυτικούς προβληματισμούς, και οι θεματικοί εστιασμοί που επιλέγονται από τους/τις ερευνητές/τριες στην «ανάγνωση» της Ατζέντας και την αποτίμηση της αποτελεσματικότητάς της. Η μελέτη αυτή προσανατολίζεται κυρίως στη φεμινιστική κριτική που έχει ασκηθεί στην Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια και καταγράφει τα ελλείμματα και τις αδυναμίες που έχουν επισημανθεί. Συμπεραίνεται πως η φεμινιστική σκέψη έχει εντοπίσει ελλείμματα τόσο στο περιεχόμενο όσο και στην εφαρμογή της Ατζέντας και πως η αποταύτιση των γυναικών από το φύλο αλλά και η ουσιαστική συμπερίληψη του φύλου τόσο στον λόγο όσο και στην εφαρμογή της Ατζέντας θα οδηγούσε σε ουσιαστικότερη προώθηση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στην υλοποίηση της αρχικής στόχευσης, δηλαδή στην επίτευξη της ειρήνης και της ασφάλειας.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: Ατζέντα για τις γυναίκες, την ειρήνη και την ασφάλεια, Ψήφισμα 1325/2000, γυναίκες, ευαλωτότητα, φεμινιστική κριτική, σεξουαλική βία

Abstract

The purpose of this paper is to pose questions about the effectiveness of the Agenda for Women, Peace and Security as well as to seek the answers provided by the bibliography, that critically approaches the Agenda and the Resolutions adopted in this context with special reference to the opening Resolution 1325/2000. The basic research question relates to the way in which the Resolutions reduce inequalities that are based on gender stereotypes and were promoted on the battlefield and afterwards, with women being the main victims. This paper is a critical bibliographic overview of cognitive production (mainly articles published in scientific journals and books) that has existed in relation to the content of the Resolutions that make up the Agenda and the effectiveness of its implementation. This analysis takes into account the gender parameters of researchers / writers, whether the texts convey Western or non-Western concerns, and the thematic focuses chosen by the researchers on the "reading" of the Agenda and the evaluation of its effectiveness. This study focuses mainly on the feminist critique of the Agenda for Women, Peace and Security and identifies the deficits and weaknesses that have been identified. It is concluded that feminist thought has identified deficits in both the content and the implementation of the Agenda and that the de-identification of women by gender as well as the effective inclusion of gender in both the speech and the implementation of the Agenda would lead to a more substantial promotion of respect for human rights and the realization of the original goal of achieving peace and security.

KEY WORDS: Agenda for Women, Peace and Security, Resolution 1325/2000, women, vulnerability, feminist critique, sexual violence

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Φύλο, Ασφάλεια και Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια.....	15
Α. Βασικές έννοιες και Θεωρητικές οπτικές	15
Β. Η Αντζέντα του ΟΗΕ για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια.....	21
Γ. Υλοποίηση της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια: Εθνικά Σχέδια Δράσης.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2° Κριτική επισκόπηση της βιβλιογραφίας για την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια	31
Α. Οι Παράμετροι του φύλου, του χρόνου και του τόπου στην κριτική προσέγγιση της βιβλιογραφίας για την Ατζέντα.....	33
Β. Θεματικοί και Γεωγραφικοί εστιασμοί της βιβλιογραφίας για την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3° Φεμινιστική κριτική στην Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια	41
Α. Αναπαραγωγή έμφυλων στερεοτύπων	42
Β. Σιωπές και Ελλείματα.....	48
Γ. Φεμινιστική Κριτική στην Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια από τις αφρικανές φεμινίστριες	53
Συμπερασματικές Σκέψεις	59
Βιβλιογραφία	65

Εισαγωγή

Αφορμή για την επιλογή του παρόντος θέματος αποτέλεσε το μείζον θέμα της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στις διεθνείς σχέσεις και ο τρόπος που αυτή προωθήθηκε και προωθείται από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών. Το Ψήφισμα 1325/2000¹ του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών αποτελεί ένα βασικό σημείο αναφοράς γύρω από το οποίο θα στραφεί η παρούσα εργασία. Το Ψήφισμα 1325 αποσκοπεί όχι μόνο στην προώθηση της ισότητας των φύλων σε ένα ευρύτερο πλαίσιο αλλά προσανατολίζεται σε ένα εξαιρετικά σημαντικό για τις διεθνείς σχέσεις πεδίο, αυτό των ενόπλων συγκρούσεων. Έτσι η ισότητα φύλου θεάται και αναλύεται στο πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων, όπου το ενδιαφέρον εστιάζεται στην εξάλειψη κάθε μορφής έμφυλης βίας αλλά και στο πλαίσιο της ειρήνης και της ασφάλειας όπου τονίζεται η αξία της συμμετοχής των γυναικών στην επίλυση των συγκρούσεων, στην οικοδόμηση της ειρήνης και στην επακόλουθη εξασφάλιση και διατήρηση της διεθνούς ασφάλειας.

Η παρούσα εργασία θα εστιάσει όχι μόνο στο Ψήφισμα 1325/2000 αλλά και σε όσα έπονται αυτού, δηλαδή στα Ψηφίσματα των αμέσως επόμενων ετών, καλύπτοντας τη χρονική περίοδο 2000- 2019². Τα Ψηφίσματα αυτά, έχοντας ως βάση τους το Ψήφισμα 1325/2000, δημιούργησαν αυτό που σήμερα ονομάζεται Ατζέντα του ΟΗΕ για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια. Έτσι, μέσω της παρουσίασης των Ψηφισμάτων αυτών προβάλλεται ο θεσμικός τρόπος λειτουργίας, προώθησης και διεύρυνσης του εναρκτήριου Ψηφίσματος 1325/2000, τα τελευταία είκοσι χρόνια (2000-2020).

¹ UN S/RES/1325/2000 ([http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/1325\(2000\)](http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/1325(2000)))

² UN S/RES/1820/2008, UN S/RES/1888/2009, UN S/RES/1889/2009, UN S/RES/1960/2010, UN S/RES/2106/2013, UN S/RES/2122/2013, UN S/RES/2242/2015, UN S/RES/2467/2019, UN S/RES/2493/2019

Σκοπός λοιπόν, της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιαστεί και κριτικά να προσεγγιστεί και να αναλυθεί το περιεχόμενο και οι ποικίλες διαστάσεις της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια καθώς και των Ψηφισμάτων που την αποτελούν. Η παρούσα εργασία στοχεύει κυρίως στο να παρουσιάσει την πλούσια βιβλιογραφία που έχει κριτικά προσεγγίσει και αναλύσει το περιεχόμενο της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια, και τους τρόπους που αυτή έχει εφαρμοστεί, υιοθετώντας φεμινιστική οπτική.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που απασχολούν την παρούσα εργασία είναι τα ακόλουθα:

Πρώτον, ποιος είναι ο σκοπός και οι στοχεύσεις της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια και των Ψηφισμάτων που την αποτελούν; Επίσης ο βαθμός επίτευξης του σκοπού της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια, δηλαδή το κατά πόσο έχει επιτύχει τις στοχεύσεις της κατά τη διάρκεια των ενόπλων συγκρούσεων, αλλά και στο μετα-συγκρουσιακό στάδιο αποτελεί επίσης διάσταση του αρχικού ερωτήματος.

Δεύτερον, η διαπίστωση πως η Ατζέντα εμπλουτίζεται με σειρά Ψηφισμάτων που το ένα διαδέχεται το άλλο, δημιουργεί το ερώτημα ποια ελλείμματα εντοπίζονται κάθε φορά οδηγώντας στο επόμενο Ψήφισμα και τελικά ποια ζητήματα παραμένουν άλυτα και χρίζουν περαιτέρω προσοχής.

Το τρίτο και βασικότερο ερώτημα γύρω από το οποίο θα στραφεί η εργασία είναι το αν η βιβλιογραφία που αναφέρεται τόσο στο περιεχόμενο όσο και στην υλοποίηση της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια ασκεί φεμινιστική κριτική, και αν μέσω αυτή εντοπίζει ελλείμματα. Ποια είναι τα σημεία που έχουν δεχτεί μία τέτοιου είδους κριτική; Ποια ελλείμματα ή αδυναμίες της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια ορατικοποιούνται μέσω της φεμινιστικής αυτής κριτικής προσέγγισης;

Ποια εξ αυτών έχουν ήδη αντιμετωπιστεί και ποια παραμένουν ‘ανοιχτά’ και απαιτούν νέες ρυθμίσεις;

Για να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή προσέγγιση και ανάλυση των ερευνητικών ερωτημάτων που τέθηκαν, η παρούσα εργασία δομήθηκε σε τρία κεφάλαια – ενότητες. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια με παράλληλη ανάλυση των Ψηφισμάτων που την αποτελούν και παρατίθεται το θεωρητικό πλαίσιο προσέγγισης της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια. Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά την ανάλυση της βιβλιογραφίας που ασχολείται με την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια προβάλλοντας τις ποικίλες διαστάσεις αλλά και τους θεματικούς εστιασμούς της. Τέλος, στο τρίτο κεφάλαιο δίνεται βαρύτητα στη φεμινιστική κριτική που έχει ασκηθεί από αυτή αναφορικά με το περιεχόμενο και την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της Ατζέντας και αποκαλύπτονται τα δυνατά και αδύναμα σημεία της. Το καθένα από τα κεφάλαια αυτά απαντά στα ερωτήματα που προαναφέρθηκαν και δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για περαιτέρω προβληματισμό.

Αναλυτικότερα, το πρώτο κεφάλαιο διαπιστώνει την εννοιολογική ποικιλία που συνοδεύει τον όρο ‘φύλο’, παραθέτει (ιδιαίτερα συνοπτικά) και παρουσιάζει τον τρόπο με τον οποίο οι κύριες θεωρητικές προσεγγίσεις των Διεθνών Σχέσεων εμπλουτίστηκαν και εμβαθύνθηκαν με την εισαγωγή της έμφυλης οπτικής στην επιστημονική αυτή Πειθαρχία. Δια αυτού του τρόπου καθίσταται σαφές πως όταν το φύλο έθεσε τις προκλήσεις του στις ‘ορθόδοξες’ Διεθνείς Σχέσεις, κατέστησαν ορατές ποικίλες διαστάσεις που ως τότε παρέμεναν αθέατες. Μεταξύ αυτών γίνεται λόγος για τις ποικίλες διαστάσεις των ενόπλων συγκρούσεων αλλά και της επίλυσης των συγκρούσεων και της οικοδόμησης της ειρήνης. Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζεται επίσης η πορεία προς το

Ψήφισμα 1325 και το περιεχόμενο της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια.

Το δεύτερο κεφάλαιο αποτελεί επισκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας που ασχολείται με την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια με τρόπο κριτικό. Η κριτική αυτή προσέγγιση λαμβάνει υπόψη της το φύλο των συγγραφέων που έχουν ασχοληθεί με την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια με σκοπό να διερευνήσει το πως συναρτάται το φύλο των ερευνητών/τριών με το ενδιαφέρον για την Ατζέντα. Επίσης λαμβάνει υπόψη το αν η βιβλιογραφική παραγωγή είναι και σε ποιο βαθμό ‘Δυτική’ ή περιλαμβάνει κείμενα μη Δυτικών ερευνητών/τριών. Το ερώτημα που συνοδεύει τη δεύτερη αυτή παράμετρο είναι κατά πόσο καταγράφεται θεματική απόκλιση μεταξύ των δυτικών και μη δυτικών συγγραφέων που αναλύουν την Ατζέντα. Ασχολούνται (οι Δυτικοί και οι μη- Δυτικοί), δηλαδή, με τα ίδια ζητήματα ή στρέφουν προς διαφορετικές κατευθύνσεις το ενδιαφέρον τους, διατυπώνουν διαφορετικούς προβληματισμούς, και τέλος εντοπίζουν όμοια ή διαφορετικά ελλείμματα;

Τέλος, το τρίτο κεφάλαιο καταγράφει τη φεμινιστική κριτική που έχει ασκηθεί στο Ψήφισμα 1325 αλλά και γενικότερα στην Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια. Εστιάζει κυρίως στο αν και με ποιο τρόπο αναπαράγονται έμφυλα στερεότυπα ή υπάρχουν κενά λόγω αυτών στον τρόπο εφαρμογής της Ατζέντας. Επίσης αναζητά τις έμφυλες αντιλήψεις γύρω από δράση των υποκειμένων των ενόπλων συγκρούσεων αλλά και όσων εμπλέκονται στις ειρηνευτικές διαδικασίες.

Η εργασία αυτή ολοκληρώνεται με την καταγραφή συμπερασματικών σκέψεων και ανοιχτών προς περαιτέρω διερεύνηση ερωτημάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Φύλο, Ασφάλεια και Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια

Α. Βασικές έννοιες και Θεωρητικές οπτικές

Το *φύλο* είναι ένας όρος με μακρά ιστορία σημασιοδοτήσεων. Αρχικά το *φύλο* (sex) αφορούσε τη βιολογική διαφορά μεταξύ των ανθρώπων και την κατηγοριοποίησή τους με βάση τη φυσιολογία τους, σε άνδρες και γυναίκες. Αργότερα ο όρος *φύλο* (gender) νοήθηκε ως κοινωνική κατασκευή εξαρτώμενη από τις κοινωνικο-πολιτισμικές συνθήκες, και ως κάτι που (σε αντίθεση με το φύλο/sex) επιδέχεται αλλαγή. Υπό αυτό το πρίσμα το *φύλο* (ή κοινωνικό φύλο / gender) αναφέρεται σε ιδεολογικές και υλικές σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών. Οι όροι *αρρενωπότητα* και η *θηλυκότητα* γίνονται αντιληπτοί όχι με βάση τα βιολογικά χαρακτηριστικά, αλλά ως κοινωνικά προσδιορισμένοι. Αυτή η παραδοχή οδήγησε στην παρατήρηση πως η αρρενωπότητα και η θηλυκότητα είναι επίκτητες και πως στην κατασκευή τους εμπλέκονται κοινωνικοί θεσμοί και πολιτισμικές πρακτικές. Το φύλο έμελλε πλέον να εννοηθεί ως σχέση ανισότητας με κοινωνικές καταβολές (Delphy, 1984). Στη δεκαετία του 1980 οι ριζοσπάστριες φεμινίστριες υπογράμμισαν πως το φύλο όφειλε να ειπωθεί ως συλλογικό φαινόμενο και μίλησαν για το σύστημα της πατριαρχίας που υιοθετούσε και αναπαρήγαγε την ανδρική κυριαρχία. (Eisenstein, 1977). Έτσι και το ίδιο το κράτος έγινε αντιληπτό όχι ως μια αόρατη δρώσα οντότητα, αλλά ως ένα σύνολο πρακτικών και διαδικασιών που εμπλέκεται δυναμικά στην κατασκευή του φύλου. Η μεταμοντέρνα σκέψη διεύρυνε την έννοια του φύλου ακόμη περισσότερο αμφισβητώντας το δίπολο σχήμα άνδρας-γυναίκα και κάνοντας λόγο για την *επιτελεστικότητα* δια της οποίας αυτό συγκροτείται (Butler, 2009).

Μέσω της συσχέτισης βιολογικού και κοινωνικού φύλου, αναδεικνύεται, αρκετά συχνά, η ύπαρξη βαθιά ριζωμένων και στερεοτυπικών αντιλήψεων, οι οποίες έχουν αποτελέσει τροχοπέδη στη ανάλυση της έννοιας του φύλου και στην ενσωμάτωση του στις διεθνείς σχέσεις (Steans, 2016). Η εξελικτική πορεία της διάστασης του φύλου καθώς και οι μεταβολές αυτού, που έλαβαν χώρα με την πάροδο του χρόνου στο πλαίσιο των διεθνών σχέσεων, μπορούν να αποσαφηνιστούν μέσω των κυρίαρχων θεωρητικών προσεγγίσεων. Οι Διεθνείς Σχέσεις ως το τέλος της δεκαετίας του 1980 και την έναρξη της *τέταρτης μεγάλης συζήτησης* εντός του πεδίου, κυριαρχούνται από τις θεωρητικές προσεγγίσεις του ρεαλισμού και του φιλελευθερισμού οι οποίες εμφανίζονται ουδέτερες φύλου.

Αρχικά, ο ρεαλισμός θεώρησε το κράτος ως τον κύριο δρώντα στο διεθνές άναρχο περιβάλλον και τόνισε το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του για αύξηση της ισχύος του (κυρίως στρατιωτικής) και την προώθηση των ιδίων (εθνικών) συμφερόντων. Αυτή η προσέγγιση των διεθνών σχέσεων είναι σαφώς κρατοκεντρική (Jackson & Sorensen, 2006). Το κράτος αγνοεί και υποτιμά το ρόλο του ατόμου (Ruiz, 2014). Υιοθετεί δε (όπως θα παρατηρηθεί αργότερα από τις φεμινίστριες διεθνολόγους) μια έμφυλη προκατάληψη που αποκρύπτει πως οι στόχοι του διαμορφώνονται και υλοποιούνται από άντρες, οι οποίοι κατά τους ρεαλιστές είναι απαλλαγμένοι από συναισθηματισμούς και ευαισθησίες και είναι προικισμένοι με ορθό λόγο που τους καθιστά ικανούς να σκέφτονται και να δρουν πολιτικά. Ο ρεαλισμός δεν προσεγγίζει τον πόλεμο και την ειρήνη διατυπώνοντας ερωτήματα σχετικά με το «ποιός» διενεργεί, μετέχει, υφίσταται συνέπειες. Το κράτος ως ‘αόρατη οντότητα’ είναι ο αποκλειστικός δρών.

Ο Φιλελευθερισμός, ως ένα κυρίαρχο θεωρητικό μοντέλο στην κατανόηση και ερμηνεία των διεθνών σχέσεων, επίσης αναγνωρίζει το κράτος ως τον βασικό δρώντα άσκησης πολιτικής. Διαφέρει όμως από τον Ρεαλισμό. Μεταξύ των ποικίλων διαφορών

που μπορούν να εντοπιστούν μεταξύ της ρεαλιστικής και φιλελεύθερης προσέγγισης είναι και το γεγονός πως ο φιλελευθερισμός δίνει έμφαση στο ρόλο του ατόμου και επιτρέπει την θέαση και άλλων σημαντικών παραμέτρων για την αύξηση της ισχύος του κράτους (ελεύθερο εμπόριο, παιδεία, διεθνείς θεσμοί προστασίας και προώθησης των οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων του ατόμου). Έτσι, σύμφωνα με τη φιλελεύθερη θεώρηση, οι στόχοι και οι επιδιώξεις των κρατών διαμορφώνονται σε ένα πιο δημοκρατικό πλαίσιο, όπου κοινός στόχος όλων πρέπει να είναι συνεργασία και ο δι' αυτής περιορισμός των συγκρούσεων μεταξύ των διεθνών δρώντων (Jackson & Sorensen, 2006). Ωστόσο και αυτός ο θεωρητικός φακός δεν έβλεπε τις οικονομικές ανισότητες του ελεύθερου εμπορίου με θύματα κυρίως γυναίκες, δεν αντιλαμβάνονταν πως οι φτωχοί του κόσμου, οι στερημένοι ιδιοκτησίας, οι αναλφάβητοι είναι γυναίκες (Ruiz, 2014). Ο *'homo economicus'* ήταν για τον φιλελευθερισμό ένα ορθολογικά σκεπτόμενο και πράττων οικονομικό άτομο- άνδρας (Πετρινιώτη, 2010:229).

Οι Διεθνείς Σχέσεις και το *φύλο* συναντώνται μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου όταν τα νέα δεδομένα της παγκοσμιοποίησης έθεταν ήδη σοβαρές προκλήσεις στα κυρίαρχα θεωρητικά επιστημονικά παραδείγματα του ρεαλισμού και του φιλελευθερισμού. Η συνάντηση γίνεται στο πλαίσιο της τέταρτης μεγάλης συζήτησης στο πεδίο των Διεθνών Σχέσεων, η οποία αφορούσε τις επιτυχίες και αποτυχίες του θετικισμού και έθετε ερωτήματα επιστημολογικά, οντολογικά και μεθοδολογικά (Stears 2010:22-23). Έκτοτε καταγράφονται τρία κύματα φεμινιστικής σκέψης στις Διεθνείς Σχέσεις τα οποία διευρύνουν και εμβαθύνουν το πεδίο με ποικίλους τρόπους (βλ. Χ. Καραγιαννοπούλου, 2020)

Οι φεμινιστικές προσεγγίσεις των Διεθνών Σχέσεων λοιπόν, διαπιστώνουν και αποκαλύπτουν τον ανδροκεντρικό προσανατολισμό των μέχρι τότε θεωρητικών προσεγγίσεων και θέτει τις βάσεις για τη δημιουργία και την ανάλυση του θεωρητικού

πλαίσιου του φύλου (Connell, 1995). Υπό το νέο πρίσμα αμφισβητήθηκαν οι διχοτομίες δημόσιο/ιδιωτικό, αντικειμενικό/υποκειμενικό και *επαν-ανθρωποποιήθηκαν* οι Διεθνείς Σχέσεις, διότι κλήθηκαν να απαντήσουν σε ποικιλία ερωτημάτων σχετικά με το «ποιός;», «τι;», «που;». Έτσι έγινε ορατή η απουσία των γυναικών από τις θέσεις εξουσίας και λήψης αποφάσεων σχετικά με τις διεθνείς σχέσεις (και όχι μόνο), αποκαλύφθηκε η υποδεέστερη πολιτική, οικονομική και κοινωνική τους θέση, εμφανίστηκε η δράση τους ως συμμετέχουσες σε ένοπλες συγκρούσεις (κατακρημνίζοντας την προηγούμενη αντίληψη που τις διασύνδεε μόνο με την ειρήνη), άρχισε η συζήτηση γύρω από τις αρρενωπότητες και τις θηλυκότητες ως κατασκευές, εισέβαλε στο πεδίο το ενδιαφέρον για την σεξουαλικότητα και τον τρόπο που αυτή εμπλέκεται με τις διεθνείς σχέσεις, ασκήθηκε κριτική στον Διαφωτισμό και τα επιτάγματά του (δομικός και μετα-αποικιακός φεμινισμός) (βλ. Χ. Καραγιαννοπούλου 2020).

Έτσι διαμορφώθηκε ένα νέο πλαίσιο προσέγγισης και ανάλυσης του ρόλου των γυναικών ως έμφυλων όντων στο πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων αλλά και διευρύνθηκε η οπτική σχετικά με την κατανόηση των ενόπλων συγκρούσεων και των συνεπειών τους στα έμφυλα άτομα.

Πέρα όμως από τη διαπίστωση πως τα έμφυλα στερεότυπα συνέθεταν το αιτιακό υπόβαθρο για την αορατότητα των γυναικών ως υποκειμένων δράσης στο πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων (βλ. Sharlach, 1999), έγινε σαφές πως αυτό λειτουργούσε με ποικίλους τρόπους και σε ό,τι αφορά τη θυματοποίησή τους. Κυρίως οι γυναίκες και τα κορίτσια υφίσταντο ακραία σεξουαλική και έμφυλη βία στο πλαίσιο των συγκρούσεων και συχνά η σεξουαλική και έμφυλη βία λειτουργούσε ως όπλο πολέμου με τη τραγική συνέπεια του εκτοπισμού και της γενοκτονίας. Οι γυναίκες γίνονταν λάφυρα, ενώ οι άνδρες ‘συμπατριώτες’ τους εξέπιπταν του ρόλου που τους υπαγόρευε η αρρενωπότητά τους, δηλαδή έπαυαν να είναι προστάτες. Εκτός αυτού, τα έμφυλα στερεότυπα

εγκλώβιζαν τις γυναίκες στο ρόλο των ‘αδύναμων, ευαίσθητων και μη ορθολογικών άλλων’ με αποτέλεσμα τη μη αναγνώριση της ικανότητάς τους να μετέχουν σε διαπραγματεύσεις, και του ρόλου που μπορούσαν να διαδραματίσουν στις διαδικασίες ειρήνευσης και ανοικοδόμησης της ειρήνης.

Σύμφωνα με στοιχεία που προβάλλονται από σχετική έκθεση του Ο.Η.Ε που τιτλοφορείται «The Cheapest Weapon of Mass Destruction» (2015), η δεκαετία του 1990 αποτελεί μια «μαύρη» δεκαετία στην οποία πολλές χιλιάδες γυναίκες υπέστησαν βιασμούς, βασανιστήρια, έπεσαν θύματα ακραίων μορφών βίας και υπεβλήθησαν σε αναγκαστικές κινήσεις. Όλα τα παραπάνω έλαβαν χώρα στο πλαίσιο πολεμικών συγκρούσεων με στόχο σαφώς την εξυπηρέτηση στρατηγικών στοχεύσεων, την επιβολή εξουσίας αλλά και την μεταβολή της εθνοτικής ισορροπίας μεταξύ των εμπλεκόμενων πλευρών. Ενδεικτικά παραδείγματα, που επιβεβαιώνουν τα παραπάνω, αποτελούν η γενοκτονία στη Ρουάντα το 1994³, ο πόλεμος της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης⁴, που διήρκησε τέσσερα περίπου χρόνια (1992-1995) και ο εμφύλιος πόλεμος στη Σιέρρα Λεόνε⁵, κατά τη διάρκεια των οποίων χιλιάδες γυναίκες έπεσαν θύματα σεξουαλικής και έμφυλης βίας. Αυτά τα εμπειρικά δεδομένα κατέστησαν ορατές ποικίλες πλευρές των ενόπλων συγκρούσεων που ως τότε παρέμεναν αθέατες.

Αυτό οδήγησε τη διεθνή κοινότητα να προβληματιστεί σχετικά με την καταστολή του φαινομένου και άνοιξε το δρόμο για ό,τι συζητήθηκε και αποφασίστηκε στο πλαίσιο λοιπόν της 4^{ης} Παγκόσμιας Συνδιάσκεψης του ΟΗΕ για τις Γυναίκες, στο Πεκίνο το 1995. Εκεί συμφωνήθηκε πως μεταξύ των 12 Στρατηγικών Στόχων της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνο θα περιλαμβάνονταν και ο Στρατηγικός Στόχος «Γυναίκες και

³ 150.000 γυναίκες υπέστησαν βιασμό κατά τη γενοκτονία στη Ρουάντα

⁴ 40.000 γυναίκες υπήρξαν θύματα βιασμού στον πόλεμο Βοσνίας - Ερζεγοβίνης

⁵ 64.000 γυναίκες βιάστηκαν στον εμφύλιο πόλεμο της Σιέρρα Λεόνε

Ένοπλες Συγκρούσεις» (UN Beijing Platform for Action), ο οποίος υπογράμμισε πως το φύλο έπαιξε σημαντικό ρόλο στον τρόπο που οι άνθρωποι βίωναν και υφίσταντο τις συνέπειες μιας ένοπλης σύγκρουσης και πως οι γυναίκες και τα κορίτσια ήταν στην πλειονότητά τους τα θύματα της σεξουαλικής και έμφυλης βίας, που ασκούταν στη διάρκεια του πολέμου. Επίσης, η Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνο σημείωνε την ανάγκη για συμμετοχή των γυναικών στα στάδια λήψης αποφάσεων αναφορικά με την ειρήνη. Έτσι υπήρξε μια πρώτη παγκόσμια σύγκλιση απόψεων (αν και με πολλές επιφυλάξεις - βλ. Κείμενο Επιφυλάξεων) σχετικά με την ανάγκη συμπερίληψης των γυναικών στις ειρηνευτικές διαδικασίες και τη δημιουργία ενός πλαισίου αντιμετώπισης και εξάλειψης της σεξουαλικής και έμφυλης βίας στο πλαίσιο των συγκρούσεων.

Πέρα όμως από την ‘παγκόσμια’ αυτή αναγνώριση των έμφυλων συνεπειών των ένοπλων συγκρούσεων και της θέσης των γυναικών και των κοριτσιών στο πλαίσιο αυτών ήρθαν τα εμπειρικά γεγονότα των συρράξεων στην Γιουγκοσλαβία και τη Ρουάντα (με τους μεγάλους αριθμούς θυμάτων σεξουαλικής και έμφυλης βίας) να καταδείξουν την αδυναμία των ειρηνευτικών αποστολών να αποτρέψουν την άσκηση ακραίας βίας, γεγονός που άσκησε πιέσεις για αλλαγές. Η Έκθεση σχετικά με τις Ειρηνευτικές Αποστολές η οποία κατατέθηκε από τον Γενικό Γραμματέα το 2000 προς επανεξέταση, και η επακόλουθη Έκθεση (γνωστή ως Brahimi Report⁶) που κατέθεσε η επιτροπή επανεξέτασης, κατέδειξαν την ανάγκη ενσωμάτωσης των σχολίων που είχαν γίνει από τη Women’s International League for Peace and Security and Freedom. Η Women’s International League for Peace and Security and Freedom και πολλές άλλες ΜΚΟ είχαν ασκήσει πιέσεις για την συμπερίληψη της διάστασης του φύλου στην οικοδόμηση της ειρήνης και τη συμμετοχή των γυναικών στις ειρηνευτικές αποστολές.

⁶ Η Έκθεση Brahimi έγινε γνωστή με αυτό τον όνομα διότι ο πρώην Υπουργός Εξωτερικών της Αλγερίας Brahimi ανέλαβε τον ρόλο του επικεφαλής της Επιτροπής επανεξέτασης.

Είχαν μάλιστα απαιτήσει την αποστολή Συμβούλων Φύλου σε όλα τα επίπεδα και τις ειρηνευτικές αποστολές, είχαν επισημάνει τη σημασία της ευαισθητοποίησης όσων μετείχαν σε αυτές σε ζητήματα φύλου, και είχαν υπογραμμίσει την ανάγκη για τη συμπερίληψη των ζητημάτων φύλου στις ειρηνευτικές αποστολές (Hill & Poehlaman-Doumbouya, 2001:3)

Αυτή λοιπόν η ευρεία κινητοποίηση των ΜΚΟ και ποικίλων άλλων δρώντων οδήγησε στην υιοθέτηση του 'ιστορικού' Ψηφίσματος 1325 από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών (Puechguirabal, 2010:165) το 2000, και έθεσε τη βάση για τη δημιουργία της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια.

B. Η Ατζέντα του ΟΗΕ για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια

Η Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια θέτει στο επίκεντρο την πρόληψη των συγκρούσεων και την διασφάλιση της ειρήνης. Στο πλαίσιο αυτής της διττής στόχευσης σημειώνεται πως ο ρόλος των γυναικών είναι σημαντικός και υπογραμμίζεται η ανάγκη για ενεργό και ισότιμη συμμετοχή τους τόσο κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων όσο και μετά το τέλος αυτών. Η ατζέντα αυτή, λοιπόν, καταδικάζει κάθε μορφή βίας και καλεί τα κράτη-μέρη να τη σεβαστούν και να προσαρμόσουν την εθνική νομοθεσία τους ανάλογα. Έτσι, τα κράτη μέσω των Εθνικών Σχεδίων Δράσης που καλούνται να συντάξουν και να υιοθετήσουν, προωθούν τους βασικούς άξονες της Ατζέντας με στόχο τον περιορισμό και την εξάλειψη κάθε μορφής έμφυλης βίας ενώ ταυτόχρονα επιδιώκουν την προώθηση της έμφυλης ισότητας.

Η Ατζέντα αυτή στηρίζεται σε τέσσερις βασικούς πυλώνες οι οποίοι αποτελούν και τους άξονες του ενδιαφέροντος και των στοχεύσεών της. Οι πυλώνες αυτοί είναι α) η συμμετοχή των γυναικών, β) η πρόληψη των συγκρούσεων, γ) η προστασία και δ)

ανακούφιση των θυμάτων των ενόπλων συγκρούσεων (Kirby & Shepherd, 2016). Πιο συγκεκριμένα, η ίση συμμετοχή και εκπροσώπηση των γυναικών στις διαδικασίες διατήρησης και προώθησης της βιώσιμης ειρήνης και της ασφάλειας παίζει σημαντικό ρόλο όχι μόνο προς την κατεύθυνση της αναβάθμισης του ρόλου τους αλλά και γενικότερα στην προώθηση της έμφυλης ισότητας. Εν συνεχεία, ο δεύτερος πυλώνας πάνω στον οποίο δομείται η θεματολογία της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια είναι η πρόληψη των συγκρούσεων αλλά και η κάθε μορφή βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών. Το σύνολο των κρατών-μερών οφείλει να υιοθετήσει πρακτικές και Σχέδια Δράσης τα οποία θα στοχεύουν στην αποφυγή συγκρουσιακών καταστάσεων. Ο τρίτος πυλώνας αφορά την προστασία των γυναικών και των κοριτσιών από κάθε μορφή σεξουαλικής και έμφυλης βίας. Αυτό συνεπάγεται την παράλληλη προώθηση και τον σεβασμό των δικαιωμάτων τους στο πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων. Ο τελευταίος πυλώνας είναι αναμφίβολα καίριας σημασίας και σχετίζεται με την ανακούφιση και κατ' επέκταση την ανασυγκρότηση στο μετα-συγκρουσιακό περιβάλλον. Έτσι επιδιώκεται συνολικά η δυνατότητα πρόσβασης των γυναικών σε υπηρεσίες υγείας, η ευκαιρία να δρουν ισότιμα με τους άντρες τόσο κατά τη διάρκεια της ένοπλης σύγκρουσης όσο και μετά από αυτή, και διασφαλίζεται η στήριξη των θυμάτων των ενόπλων συγκρούσεων και του άμαχου πληθυσμού, που αποτελείται κυρίως από γυναίκες και παιδιά.

Την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια την αποτελούν οι εννέα (μέχρι στιγμής) 'σπόνδυλοι' Ψηφισμάτων που έπονται του αρχικού Ψηφίσματος 1325/2000 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

Το Ψήφισμα 1325, το οποίο υπεγράφη τον Οκτώβριο του 2000 έπειτα από ομόφωνη έγκριση, υπογραμμίζει τον σημαντικό αντίκτυπο που έχουν οι ένοπλες συγκρούσεις στις γυναίκες και στα κορίτσια και προσδιορίζει τις ανάγκες που ανακύπτουν τόσο στο

πλαίσιο των συγκρούσεων όσο και μετά από αυτές. Το Ψήφισμα αυτό αποτελεί το πρώτο επίσημο έγγραφο, το οποίο απαιτεί από το σύνολο των συμβαλλόμενων μερών να απέχουν από οποιαδήποτε παραβίαση των δικαιωμάτων των γυναικών και ταυτόχρονα να προωθούν και να υποστηρίζουν εμπράκτως τη συμμετοχή τους στις ειρηνευτικές διαδικασίες, προστατεύοντας τες από την σεξουαλική και έμφυλη βία (UN S/RES/1325/2000). Αυτό το Ψήφισμα αποτέλεσε τη βάση αλλά και το πλαίσιο οργάνωσης και θεματολογίας της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια (WPS Agenda – Women, Peace and Security Agenda).

Οκτώ χρόνια μετά την ψήφιση του Ψηφίσματος 1325, ακόμα ένα Ψήφισμα έρχεται να τονίσει την ανάγκη της προστασίας των δικαιωμάτων των γυναικών στο πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων. Έτσι, το 2008 εγκρίνεται ομόφωνα το Ψήφισμα 1820 (UN S/RES/1820/2008), το οποίο καταδικάζει τη σεξουαλική και έμφυλη βία ως όπλο πολέμου. Το συγκεκριμένο Ψήφισμα εισάγει για πρώτη φορά την έννοια της *σεξουαλικής βίας* ως τακτικής πολέμου, ενδυναμώνοντας ακόμα περισσότερο το προγενέστερο Ψήφισμα και τονίζοντας την ανάγκη αλλά και την υποχρέωση των κρατών να απέχουν από τη χρήση τέτοιων μέσων/όπλων στη διεξαγωγή των συγκρούσεων. Μάλιστα προχωρά στην κατηγοριοποίηση αυτής της πρακτικής ως εγκλήματος κατά της ανθρωπότητας συνδέοντάς την με το έγκλημα της γενοκτονίας.

Το Ψήφισμα 1820/2008 ισχυροποιείται με το Ψήφισμα 1888 (UN S/RES/1888/2009), του Συμβουλίου Ασφαλείας το 2009. Αυτό (Ψήφισμα 1888/2009) φέρνει στο κέντρο του ενδιαφέροντος την απόρριψη, την αντιμετώπιση και την εξάλειψη της σεξουαλικής βίας και προτείνει την συγκρότηση ειρηνευτικών αποστολών, οι οποίες θα έχουν ως στόχο τη διατήρηση της ειρήνης και την προστασία τόσο των γυναικών όσο και των παιδιών. Ζητείται από τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών να προχωρήσει στη δημιουργία ομάδας εμπειρογνομόνων αλλά και

στο διορισμό εκπροσώπου, υπεύθυνου για τον σχεδιασμό όλων των παραμέτρων με στόχο την καταπολέμηση της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συγκεκριμένα των δικαιωμάτων των γυναικών στο πλαίσιο των ενόπλων συρράξεων. Το εν λόγω λοιπόν Ψήφισμα προχωρά από την ορατικοποίηση του φαινομένου και τη συμπερίληψή του μεταξύ εκείνων της ακραίας βίας (βλ. Ψήφισμα 1820/2008), σε προτάσεις δράσης που αφορούν την καταστολή της εκδήλωσής του και την παράλληλη ενίσχυση της θέσης των γυναικών στις ειρηνευτικές διαδικασίες (Paffenholz, 2018).

Το 2009, η ομόφωνη έγκριση του Ψηφίσματος 1889 (UN S/RES/1889/2009), προχωρά ένα ακόμη βήμα (σε σχέση με ό,τι είχε αποφασιστεί τόσο με το αρχικό Ψήφισμα 1325 /2000, όσο και με τα επόμενα αυτού) προς τη διεύρυνση του οπτικού πεδίου. Συζητά τη σεξουαλική και έμφυλη βία ως φαινόμενο που παρατηρείται στο πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων, υπογραμμίζει όμως πως πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων εκτείνεται και πέρα από τη διάρκεια του ίδιου του πολέμου και περιλαμβάνει και την μετα-συγκρουσιακή περίοδο. Θέτει, λοιπόν, την παράμετρο της μετα-συγκρουσιακής κατάστασης των γυναικών, και καλεί το σύνολο των κρατών-μερών και τα όργανα του ΟΗΕ (UN S/RES/1889/2009), να λάβουν σοβαρά υπόψιν τους την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών και μετά τη σύγκρουση, ενώ ταυτόχρονα μεριμνά για την κατάλληλη χρηματοδότηση. Και σε αυτό το Ψήφισμα ο Γενικός Γραμματέας αναλαμβάνει σημαντικό ρόλο. Του ανατίθεται η σύνταξη Έκθεσης που αφορά την κατάσταση των γυναικών στον μετα-συγκρουσικό χρόνο και χώρο .

Τον αμέσως επόμενο χρόνο, το 2010, η ομόφωνη υιοθέτηση του Ψηφίσματος 1960 (UN S/RES/1960/2010), τονίζει πως η σεξουαλική και έμφυλη βία αποτελεί κατάφορη καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του Διεθνούς Δικαίου. Στη βάση αυτών των διαπιστώσεων και παραδοχών, το Ψήφισμα 1960/2010 προχωρά σε δύο ενέργειες με σκοπό τη διασφάλιση του σεβασμού των προαναφερθέντων (δηλαδή των ανθρωπίνων

δικαιωμάτων και του Διεθνούς Δικαίου). Πιο συγκεκριμένα, δημιουργεί τα θεσμικά εργαλεία δια των οποίων μπορεί να πάψει η ατιμωρησία όλων όσων ενεργούν ενάντια στα δικαιώματα των γυναικών. Παράλληλα αναλύει τα στάδια που πρέπει να ακολουθηθούν προκειμένου να υπάρξει όχι μόνο πρόληψη αλλά και προστασία από την άσκηση σεξουαλικής και έμφυλης βίας, που προσβάλουν την γυναικεία υπόσταση στο πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων.

Στη συνέχεια, τον Ιούνιο του 2013, έρχεται το Ψήφισμα 2106 (UN S/RES/2106/2013). Αυτό βασίζεται και αναγνωρίζει ό,τι έχει οριστεί στα προηγούμενα αυτού Ψηφίσματα σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών σε συγκρουσιακές και μετα-συγκρουσιακές καταστάσεις, αλλά και τη σεξουαλική βία ως τακτική πολέμου. Η συμβολή του συγκεκριμένου Ψηφίσματος έγκειται στη πιο λεπτομερή και διεξοδική τοποθέτηση σε σχέση με την προώθηση των γυναικείων δικαιωμάτων στην πράξη, όπως προβλέπεται στα ψηφίσματα που προηγούνται χρονικά (βλ. Ψηφίσματα 1325/2000, 1820/2008, 1888/2009, 1960/2010).

Τέσσερις μήνες αργότερα, τον Οκτώβριο του 2013, το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθετεί το Ψήφισμα 2122 (UN S/RES/2122/2013), το οποίο έχει ως στόχο την αναβάθμιση του ρόλου των γυναικών δια της προώθησης της ισότητας μεταξύ των φύλων. Ειδικότερα, το παρόν Ψήφισμα διαμορφώνει το πλαίσιο και αυστηροποιεί τα μέτρα βάσει των οποίων οι γυναίκες θα δύνανται να συμμετέχουν στις ειρηνευτικές διαδικασίες και στη λήψη αποφάσεων με σκοπό τον περιορισμό της βίας (Brewoo, 2013). Επιπλέον τα κράτη μέλη υποχρεούνται να ετοιμάζουν Εκθέσεις μέσω των οποίων θα ενημερώνουν το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ για θέματα που αφορούν την ασφάλεια, την ειρήνη και τις γυναίκες. Για μία ακόμη φορά τονίζεται ο ρόλος του Συμβουλίου Ασφαλείας, το οποίο θα επικεντρώσει την προσοχή του στα προαναφερθέντα θέματα και μάλιστα, στις

περιπτώσεις που κρίνεται απαραίτητο, θα προωθεί διατάξεις οι οποίες θα έχουν ως σκοπό την ισότητα μεταξύ των φύλων.

Το 2015, το Ψήφισμα 1325 (αλλά και η Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια) ενισχύεται έτι περαιτέρω από ένα νέο ψήφισμα, το 2242 (UN S/RES/2242/2015). Το Ψήφισμα 2242/2015 συνοψίζει όλα όσα έχουν αναφερθεί στα προηγούμενα ψηφίσματα και παράλληλα υπογραμμίζει την ανάγκη να αντιμετωπιστούν και να εξελιχθούν όλες οι εκφάνσεις του αναλυόμενου ζητήματος. Ενδεικτικά παρουσιάζει τη θεματολογία που οφείλει να διέπει την πολιτική αναφορικά με την Ειρήνη και την Ασφάλεια και καθιστά σαφή τη συσχέτιση μεταξύ της συμμετοχής των γυναικών στον πόλεμο και στις ειρηνευτικές διαδικασίες και του ρόλου τους στη διατήρηση της βιώσιμης ειρήνης και της ασφάλειας (Den Boer & Bode, 2018). Επίσης υπογραμμίζει τη σημασία της ύπαρξης και του ρόλου του διαμεσολαβητή και των ομάδων εμπειρογνομόνων, που αναλαμβάνουν την υποχρέωση της παρουσίασης των δεδομένων σχετικά με τις συνέπειες του πολέμου για τις γυναίκες, με όσο το δυνατόν σαφέστερο τρόπο,. Τέλος, θέτει νέους στόχους αναφορικά με τον αριθμό των γυναικών που πρέπει να συμμετέχουν στις ειρηνευτικές αποστολές με στόχο την αναβάθμιση του ρόλου τους (Paffenholz, 2018).

Τέσσερα χρόνια αργότερα, το 2019, το Συμβούλιο Ασφαλείας υιοθετεί το Ψήφισμα 2467 (UN S/RES/2467/2019), το οποίο εστιάζει πλέον στους επιβιώσαντες/ώσασες του πολέμου και συγκεκριμένα στις γυναίκες, τα κορίτσια και τα αγόρια που βίωσαν σεξουαλική και έμφυλη βία. Αυτή η προσέγγιση αποτελεί και την καινοτομία αυτού του ψηφίσματος. Μέσω αυτού δίνεται έμφαση στη σημασία της έρευνας και της συλλογής δεδομένων από τις ομάδες εμπειρογνομόνων αναφορικά με τους/τις επιζώντες/σασες, έτσι ώστε να υπάρξει όχι μόνο απόδοση δικαιοσύνης αλλά πρόληψη και περιορισμός των εγκληματικών αυτών ενεργειών (Chinkin & Rees, 2019). Επιπλέον, υπογραμμίζεται η

υποχρέωση των κρατών-μερών να δρουν με τρόπο συνετό και αποτελεσματικό προκειμένου να καταπολεμήσουν κάθε μορφή σεξουαλικής βίας εν καιρώ συγκρούσεων (Chinkin & Rees, 2019).

Το τελευταίο Ψήφισμα που δρα επικουρικά αλλά και παράλληλα με το Ψήφισμα-ορόσημο 1325, είναι το Ψήφισμα 2493, το οποίο εγκρίθηκε τον Οκτώβριο του 2019 (UN S/RES/2493/2019). Στο πλαίσιο του Ψηφίσματος αυτού τονίζεται η ανάγκη επιπλέον χρηματοδότησης εκ μέρους των κρατών με στόχο την ενίσχυση της θέσης των γυναικών αλλά και τον περιορισμό ή ακόμα και την εξάλειψη της έμφυλης βίας. Και σε αυτό το ψήφισμα γίνεται εμφανής η ανάγκη για ξεκάθαρη και ακριβή πληροφόρηση σχετικά με τη θεματολογία της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια.

Γ. Υλοποίηση της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια: Εθνικά Σχέδια Δράσης

Τα προαναφερθέντα Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, καλούν τα κράτη-μέρη να δράσουν με ανάλογο και συμβατό προς τις υποδείξεις τους τρόπο. Το σκοπό αυτό επιτελούν τα Εθνικά Σχέδια Δράσης, τα οποία αποτελούν το εργαλείο των κρατών βάσει του οποίου αυτά θέτουν προτεραιότητες και σχεδιάζουν δράσεις στο πλαίσιο της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια (Martin de Almagro, 2017). Κάθε κράτος μέρος οφείλει να εναρμονίζεται με τα Ψηφίσματα του ΟΗΕ και να τα ενσωματώνει στο εθνικό θεσμικό του πλαίσιο. Αυτά τα Εθνικά Σχέδια Δράσης που προκύπτουν από την υιοθέτηση των προαναφερθέντων Ψηφισμάτων διαμορφώνονται βάσει της οικονομικής κατάστασης του εκάστοτε κράτους-μέρους, αλλά και της κοινωνικής και πολιτικής του κατάστασης. Σκοπός των Εθνικών Σχεδίων Δράσης, σε κάθε περίπτωση, είναι να εστιάζουν στη πρόληψη των συγκρούσεων, να ενισχύουν την

έμφυλη ισότητα, να προωθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, και κυρίως τα δικαιώματα των γυναικών, και να καταδικάζουν κάθε μορφή βίας.

Η μορφή, το περιεχόμενο και ο τρόπος που τα Εθνικά Σχέδια Δράσης διαμορφώνονται και υλοποιούνται, εξαρτάται από το εκάστοτε κράτος και το ιστορικό – οικονομικό και πολιτισμικό συγκείμενό του. Ένα κράτος ειρηνικό, που ο πόλεμος ανήκει πιθανόν στο μακρινό παρελθόν του, δίνει έμφαση στη διατήρηση της ειρήνης και στο ρόλο που έχουν οι γυναίκες σε αυτήν (Valerie, Hudson et al, 2012). Στον αντίποδα αυτού του παραδείγματος τοποθετείται ένα κράτος το οποίο βρίσκεται σε συγκρουσιακό καθεστώς. Στη βάση αυτών των συνθηκών οι προτεραιότητες διαφοροποιούνται και εστιάζουν κάθε φορά στην προστασία και τον ρόλο των γυναικών στο δεδομένο πλαίσιο. Βέβαια σε κάθε περίπτωση, τα Σχέδια αυτά δομούνται στον άξονα των τεσσάρων πυλώνων και των ζητημάτων που αυτά θέτουν σε ό,τι αφορά τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια. Στο πλαίσιο των δράσεων που ορίζονται, προωθείται ο διάλογος και η συνεργασία μεταξύ των εθνικών κυβερνήσεων και της διεθνούς κοινωνίας ενώ παράλληλα προσφέρεται το έδαφος για ανταλλαγή πληροφοριών αναφορικά με τις δράσεις και την εξέλιξη αυτών. Από την άλλη πλευρά, ένα Σχέδιο Δράσης για να μπορέσει να δομηθεί σωστά αλλά και να είναι αποτελεσματικό θα πρέπει να θέτει σαφείς προτεραιότητες, οι οποίες θα συντονίζονται με στόχο την εκπλήρωση των παραμέτρων που αναφέρονται στο Ψήφισμα 1325 (έρευνα - Women, peace and security national action plan development toolk, 2013). Ο συντονισμός αυτός απαιτεί καθορισμό ρόλων και ορθή κατανομή των οικονομικών πόρων μέσα σε συγκεκριμένο και ακριβές χρονικό περιθώριο.

Από το 2005 μέχρι και το 2013 σαράντα τρία κράτη⁷ είχαν συντάξει Εθνικά Σχέδια Δράσης (Miller, Pournik, Swaine, 2014). Τα επόμενα χρόνια (2014-2019) πληθώρα

⁷ 2005: Δανία

2006: Νορβηγία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο

κρατών (62) ⁸ υιοθέτησαν, επίσης, Εθνικά Σχέδια Δράσης προς ενδυνάμωση της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια και των Ψηφισμάτων της (Hamilton, Naam, and Shepherd, 2020). Είναι ιδιαίτερης σημασίας το γεγονός πως ενώ τα κράτη έχουν κάνει προσπάθειες προς την κατεύθυνση της υιοθέτησης του Ψηφίσματος 1325/2000, η συντριπτική πλειονότητα αυτών δεν έχει αναφέρει τον αφοπλισμό ως τρόπο και μέσο διατήρησης της ειρήνης και προώθησης της ασφάλειας (έρευνα - Women, peace and security national action plan development toolkit, 2013). Ωστόσο αν λάβει κάποιος υπόψη του αυτή τη διαπίστωση, καταλαβαίνει πως η απουσία της έννοιας του αφοπλισμού και η μη αναφορά σε περιορισμό εμπορίου όπλων ή σε εμπόριο όπλων με προϋποθέσεις, έρχεται σε σύγκρουση με την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δικαιωμάτων των γυναικών όπως αυτά προβάλλονται και προωθούνται βάσει του Ψηφίσματος 1325 με απώτερο στόχο την εξασφάλιση της διεθνούς ασφάλειας.

Από όλα τα παραπάνω καθίσταται σαφές πως το Ψήφισμα 1325/2000 αποτελεί σημαντική και έμπρακτη συμπερίληψη του φύλου στις διεθνείς σχέσεις. Η δε υιοθέτηση ποικίλων Ψηφισμάτων που συνοδεύουν το αρχικό καταδεικνύει πως η έννοια της

2007: Αυστρία, Ακτή Ελεφαντοστού, Ολλανδία, Ισπανία, Ελβετία

2008: Φινλανδία, Ισλανδία, Ουγκάντα

2009: Χιλή, Γουινέα, Βέλγιο, Πορτογαλία, Λιβερία

2010: Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Καναδάς, Λαϊκή Δημοκρατία του Κογκό, Εσθονία, Γαλλία, Ιταλία, Φιλιππίνες, Ρουάντα, Σιέρα Λεόνε

2011: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Σενεγάλη, Κροατία, Σλοβενία, Μπουρούντι, Σερβία, Ιρλανδία, Γουινέα-Μπισάου, Γεωργία, Λιθουανία, Νεπάλ

2012: Αυστραλία, Γκάνα, Γερμανία

2013: Κιργιστάν, Βόρεια Μακεδονία, Νιγηρία

⁸ 2014: Δημοκρατία Κεντρικής Αφρικής, Δανία, Ινδονησία, Ιράκ, Κόσσοβο, Πορτογαλία, Δημοκρατία της Κορέας, Ρουμανία, Τατζικιστάν

2015: Αφγανιστάν, Αργεντινή, Χιλή, Εσθονία, Γαλλία, Ιαπωνία, Νέα Ζηλανδία, Παραγουάη, Νότιο Σουδάν

2016: Νησί Μπουγκαιβίλ, Ιταλία, Κένυα, Σουηδία, Ολλανδία, Ουκρανία, Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, Νίγηρας, Τιμόρ- Λεστέ

2017: Αγκόλα, Βέλγιο, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βραζιλία, Καμερούν, Καναδάς, Τσέχικη Δημοκρατία, Ελ Σαλβαδόρ, Γερμανία, Γουατεμάλα, Ιορδανία, Μοντενέγκρο, Νιγηρία, Παλαιστίνη, Φιλιππίνες, Σερβία, Νησιά του Σολομώντα, Ισπανία

2018: Αλβανία, Λαϊκή Δημοκρατία του Κογκό, Φινλανδία, Γεωργία, Ισλανδία, Κιργιστάν, Λουξεμβούργο, Μολδαβία, Μοζαμβίκη, Πολωνία, Ρουάντα, Σλοβενία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο

2019: Αρμενία, Ιρλανδία, Νορβηγία

ασφάλειας διαρκώς διευρύνεται και τα κράτη καλούνται να ανταποκρίνονται στις νέες, κάθε φορά, συνθήκες ώστε να διασφαλίζεται ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να προωθούνται τα γυναικεία δικαιώματα, και να επιτυγχάνεται η βιώσιμη ειρήνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Κριτική επισκόπηση της βιβλιογραφίας για την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια

Στο παρόν κεφάλαιο διερευνάται πολύπλευρα και κριτικά η υπάρχουσα βιβλιογραφία γύρω από την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια. Υπάρχει πλούσια βιβλιογραφία η οποία ασχολείται, τόσο με το Ψήφισμα 1325 όσο και με τα υπόλοιπα Ψηφίσματα και προσεγγίζει κριτικά το περιεχόμενο των Ψηφισμάτων αλλά και τον τρόπο υλοποίησης και την αποτελεσματικότητα της Ατζέντας στο σύνολό της. Η βιβλιογραφία αυτή αποτελείται από βιβλία, επιστημονικά άρθρα αλλά και επίσημα έγγραφα Διεθνών Οργανισμών και συγκεκριμένα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (όπως τα κείμενα των Ψηφισμάτων της Ατζέντας) και εστιάζει στις διαφορετικές παραμέτρους και εκφάνσεις των Ψηφισμάτων της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια αναλύοντας και αξιολογώντας τες ως προς το περιεχόμενο και την αποτελεσματικότητα των αρχικών τους στοχεύσεων και κυρίως εντοπίζοντας ελλείμματα και αδυναμίες.

Η παρούσα επισκόπηση ‘κοιτάζει’ την υπάρχουσα βιβλιογραφία θέτοντας τα ακόλουθα κριτήρια: α) το φύλο των συγγραφέων που άσκησαν κριτική στην Ατζέντα, β) τη συχνότητα με την οποία έρχονται στη δημοσιότητα τέτοιου είδους επιστημονικά κείμενα, γ) την κριτική προσέγγιση της Ατζέντας και το βαθμό που απασχολεί (περισσότερο ή λιγότερο) τη Δυτική και η μη Δυτική σκέψη. Κυρίως όμως αναζητά τους θεματικούς άξονες γύρω από τους οποίους οικοδομείται η κριτική στην Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια.

Καθώς η βιβλιογραφία που μελετά αυτή τη θεματολογία είναι εξαιρετικά εκτενής δεν είναι εφικτό να προσεγγιστεί σε όλο το εύρος της στην παρούσα εργασία. Ωστόσο έχει αξιοποιηθεί ένας σημαντικός αριθμός κυρίως επιστημονικών άρθρων αλλά και βιβλίων

προκειμένου να αποσαφηνιστεί το περιεχόμενο της Ατζέντας. Πιο συγκεκριμένα η βιβλιογραφία που αναλύεται στην παρούσα επισκόπηση και αφορά την εργασία αυτή αποτελείται από επιστημονικά άρθρα δημοσιευμένα σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά της επιστήμης των Διεθνών Σχέσεων και κυρίως των Φεμινιστικών Σπουδών (βλ. *Security Studies, Millennium, International Journal of Conflict and Violence, International Affairs, Foreign Policy Analysis, Journal of Women, Politics & Policy, Journal of Gender Studies*). Το χρονικό διάστημα που καλύπτει η βιβλιογραφία αφορά κυρίως την περίοδο από το 2000 μέχρι και το 2020. Οι αναφορές σε κείμενα δημοσιευμένα πριν την έναρξη της χιλιετίας, γίνεται με σκοπό να δοθεί, έστω και μερικώς, μια γεύση του προβληματισμού που επικρατούσε πριν την υιοθέτηση των Ψηφισμάτων της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια και της εφαρμογής τους.

Εκτός από τα επιστημονικά άρθρα, έχουν αξιοποιηθεί, σε μικρότερο βαθμό, και βιβλία. Ο αριθμός των βιβλίων ανέρχεται περίπου στα έξι, τα τέσσερα εκ των οποίων έχουν γραφτεί το 2020 προσφέροντας επίκαιρες πληροφορίες στην εργασία. Οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται σε αυτά αναφέρονται ευρύτερα στις διεθνείς σχέσεις παρουσιάζοντας σημαντικές θεωρίες διεθνών σχέσεων που βοηθούν στην περαιτέρω διερεύνηση του ζητήματος και δίνοντας απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται στην παρούσα εργασία.

Ο λόγος που η ανάλυση της εργασίας στηρίζεται ως επι των πλείστων σε επιστημονικά άρθρα σχετίζεται αφενός με τον αριθμό αυτών αλλά και με τη συχνότητα που αυτά δημοσιεύονται. Τα άρθρα που μελετούν, αναλύουν και κριτικά προσεγγίζουν την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια είναι σαφώς περισσότερα από τα βιβλία που μελετούν το θέμα αυτό. Επιπλέον, τα άρθρα περιλαμβάνουν επικαιροποιημένο υλικό, ασχολούνται με όποια νέα διάσταση του ζητήματος προκύπτει

και επιτρέπουν να δημιουργηθεί μια εποπτική εικόνα του προβληματισμού που αναπτύσσεται γύρω από την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια.

Α. Οι Παράμετροι του φύλου, του χρόνου και του τόπου στην κριτική προσέγγιση της βιβλιογραφίας για την Ατζέντα

Ένα ερώτημα που εύλογα γεννάται από τη μελέτη της βιβλιογραφίας η οποία προσεγγίζει κριτικά την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια, σχετίζεται με το φύλο των επιστημόνων (ερευνητών/τριών) που μελετούν, αναλύουν και ασκούν κριτική στα Ψηφίσματα της Ατζέντας και στην ίδια την Ατζέντα. Ποιοι επιλέγουν περισσότερο να ασκήσουν κριτική, οι άντρες ή οι γυναίκες; β) Πότε επιλέγουν να αναλύσουν ένα θέμα και γ) ποια είναι η ‘καταγωγή’ (Δυτική ή μη Δυτική) των κειμένων που παράγονται;

Αυτό που αρχικά διαπιστώνεται είναι πως η συντριπτική πλειοψηφία των επιστημόνων- αναλυτών/τριών που στρέφουν την προσοχή τους στην βαθύτερη και ουσιαστικότερη ανάλυση της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια είναι γυναίκες (ενδεικτικά αναφέρονται: Servaa Brewoo (2013), Maria Jansson & Maud Eduards (2016), Carrie Reiling (2017), Torunn L. Tryggestad (2016), Andrea Den Boer & Ingvild Bode (2018), Sabrina White (2020)). Η διεθνής ασφάλεια, η οικοδόμηση της ειρήνης και ο ρόλος των γυναικών στις διεθνείς σχέσεις γενικότερα, φαίνεται πως προσελκύουν το ενδιαφέρον κυρίως των γυναικών επιστημόνων. Η αξιολόγηση και η κριτική προσέγγιση των Ψηφισμάτων (Ψηφίσματα 1820/2008, 1888/2009, 1889/2009, 1960/2010, 2106/2013, 2122/2013, 2242/2015, 2467/2019, 2493/2019) κυρίως από γυναίκες αναλύτριες, πιθανότατα υποδεικνύει το ενδιαφέρον που ιδιαίτερα αυτές έχουν για βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης (ή επιβίωσης) των ανθρώπων (ανδρών, αγοριών και γυναικών και κοριτσιών) στο πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων αλλά και μετά

από αυτές. Φαίνεται πως οι ερευνήτριες, σε μεγαλύτερο βαθμό από τους άνδρες ερευνητές, εκλαμβάνουν τους ανθρώπους στο πλαίσιο των συγκρούσεων ως έμφυλα όντα που βιώνουν με διαφορετικό τρόπο τη σύγκρουση και υφίστανται διαφορετικές συνέπειες λόγω του φύλου τους. Επιπλέον οι γυναίκες συγγραφείς ενδιαφέρονται για τον περιορισμό και την εξάλειψη των βαθιά ριζωμένων έμφυλων στερεοτυπικών αντιλήψεων που έχουν τις ρίζες τους σε πατριαρχικά δομημένες κοινωνίες, αποδίδοντας σε αυτές πρακτικές που ασκούνται κατά τη διάρκεια των συγκρούσεων. Ακόμα ένα σημείο στο οποίο επικεντρώνονται οι γυναίκες και κυρίως οι φεμινίστριες στοχάστριες, στο πλαίσιο της κριτικής που ασκούν στην Ατζέντα, αφορά την έννοια του *φύλου*. Οι τελευταίες διαπιστώνουν ελλείψεις και ασάφειες στη χρήση τόσο του λόγου, στα κείμενα των Ψηφισμάτων, όσο και στις δράσεις που προκύπτουν από αυτά, γεγονός που οδηγεί στην αναπαραγωγή των έμφυλων στερεοτύπων και υποχρεώνει σε αθεατότητα συγκεκριμένες ομάδες ατόμων όπως, παραδείγματος χάριν τους ΛΟΑΤΚΙ και τους πρόσφυγες (Steans, 2020).

Αξιοσημείωτο είναι πως σε μεγάλο βαθμό οι άντρες αναλυτές δεν επικεντρώνονται σε ζητήματα που σχετίζονται με το ρόλο των γυναικών στην οικοδόμηση της ειρήνης. Αντίθετα δίνουν έμφαση στο ρόλο που οι ίδιοι ως άντρες διαδραματίζουν στο πλαίσιο της οικοδόμησης της ειρήνης και της ασφάλειας (Duriesmith, 2019).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης και το γεγονός ότι στην πλειοψηφία τους οι συγγραφείς (άνδρες και γυναίκες) προέρχονται από τον Δυτικό κόσμο, με τον αντίστοιχο αριθμό των μη Δυτικών συγγραφέων να είναι εμφανώς πιο περιορισμένος. Η ερμηνεία αυτής της διαπίστωσης είναι δύσκολη και είναι πολλοί οι παράγοντες που ενδεχομένως ευθύνονται για το φαινόμενο. Ίσως σχετίζεται με το γεγονός πως κυρίως με πρωτοβουλίες του δυτικού κόσμου δημιουργείται το θεσμικό πλαίσιο για την προώθηση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, άρα απασχολεί περισσότερο τους/τις

δυτικούς στοχαστές/τριες το κατά πόσο αυτό επιτελεί τους στόχους του. Ίσως ο δυτικοκεντρισμός των Διεθνών Σχέσεων καταδικάζει σε αφάνεια τον προβληματισμό που γεννιέται σε άλλα (μη δυτικά) περιβάλλοντα.

Μια ακόμη παρατήρηση προκύπτει από τη μελέτη της βιβλιογραφίας και αυτή αφορά το χρόνο και τη συχνότητα της γνωσιοπαραγωγής γύρω από την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια. Για παράδειγμα λαμβάνοντας ως σημείο εκκίνησης της μελέτης το Ψήφισμα 1325/2000 της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια και καλύπτοντας τη βιβλιογραφία είκοσι ετών (μέχρι και το 2020), γίνεται αντιληπτό πως αρκετά επιστημονικά κείμενα δημοσιεύθηκαν στο διάστημα από το 2015 ως το 2017 (Βλ. ενδεικτικά: Dianne Otto (2015), Louise Olsson, Theodora-Ismene Gizelis (2015), Heleen Touquet & Ellen Gorris (2016), Maria Jansson & Maud Eduards (2016), Anne-Kathrin Kreft (2017), Soumita Basu, Catia C. Confortini (2017)). Επίσης ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι δημοσιεύσεις των δύο τελευταίων ετών, 2019 και 2020 (ενδεικτικά: Míla O'Sullivan (2019), Christine Chinkin & Madeleine Rees (2019), Denisa Kostovicova, Vesna Bojicic-Dzelilovic, Marsha Henry (2020), Heidi Riley (2020)).

Αυτές οι δύο χρονικές περίοδοι είναι εξαιρετικά σημαντικές καθώς επιτρέπουν στους αναλυτές να αξιολογήσουν την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της Ατζέντας και των Ψηφισμάτων της, βασιζόμενοι στα δεδομένα που έχουν προκύψει μέσα σε αυτά τα δεκαπέντε και είκοσι χρόνια από την υιοθέτηση του πρώτου Ψηφίσματος (Ψήφισμα 1325/2000). Το γεγονός πως το 2015 έχει ήδη διαμορφωθεί σε μεγάλο βαθμό η Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια (έχουμε ήδη 8 από τα Ψηφίσματα που ακολούθησαν το Ψήφισμα 1325) και το γεγονός πως η διεθνής κοινότητα καλείται να αποτιμήσει την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στα ζητήματα της έμφυλης ισότητας στο πλαίσιο του Πεκίνο+20, ενδέχεται να πυροδότησαν το ενδιαφέρον και να ώθησαν σε μια

κριτική προσέγγιση της Ατζέντας. Σε ό,τι αφορά τη δεύτερη χρονική περίοδο (2019-2020) και την εκ νέου πλούσια παραγωγή κειμένων σχετικών και κριτικών απέναντι στην Ατζέντα, θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί α) πως η διεθνής κοινότητα βρίσκεται μπρος στην πρόκληση της υλοποίησης της Ατζέντας με τη σύνταξη και υιοθέτηση Σχεδίων Δράσης, γεγονός που εγείρει εκ νέου το ερευνητικό ενδιαφέρον σχετικά με το αν τα κράτη προχωρούν προς αυτή την κατεύθυνση ή διστάζουν και γιατί, β) πως οι ερευνητές/τριες μελετούν το περιεχόμενο των Εθνικών Σχεδίων Δράσης που συντάσσονται και διερωτώνται σχετικά με τα ελλείμματα και τις αδυναμίες που αυτά παρουσιάζουν, γ) πως και πάλι η διεθνής κοινότητα βρίσκεται σε σημείο απολογισμού και αποτίμησης των βημάτων που έχουν σημειωθεί σχετικά με την έμφυλη ισότητα (Πεκίνο +25).

B. Θεματικοί και Γεωγραφικοί εστιασμοί της βιβλιογραφίας για την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια

Αν κάποιος θελήσει να προσεγγίσει την βιβλιογραφία που αφορά την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια θέτοντας τα ερώτημα ποιες περιοχές του κόσμου έλκουν το ερευνητικό ενδιαφέρον και ποια θέματα συγκεντρώνουν τα ερευνητικά βλέμματα, θα ξεκινούσε από τη διαπίστωση πως οι έρευνες επικεντρώνονται στην ανάλυση των διαφορετικών διαστάσεων της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια (Kirby & Shepherd, 2016) και συχνά υιοθετούν φεμινιστική προσέγγιση στην κριτική ανάλυσή της (Den Boer & Bode, 2018).

Ένα μέρος της βιβλιογραφίας εστιάζει στην ανάλυση συγκεκριμένων περιπτώσεων εφαρμογής της Ατζέντας, έτσι ώστε να ελεγχθεί η αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της σε τοπικό επίπεδο. Σε ό,τι αφορά τις περιπτώσιολογικές μελέτες, η πλειονότητα των επιστημόνων που μελετούν την Ατζέντα στρέφουν το ενδιαφέρον τους πως τις χώρες του

γεωγραφικού Νότου (Acharya, 2004). Πιο συγκεκριμένα το μεγαλύτερο ενδιαφέρον εστιάζεται κυρίως σε χώρες της Αφρικής, (ενδεικτικά βλ. M. Martin de Almagro, 2017, T. Haastруп, 2019) και της Λατινικής Αμερικής (Luciak, 2008) και ιδιαίτερα στην Κολομβία (ενδεικτικά βλ. J. Hagen, 2017) και τη Χιλή (ενδεικτικά βλ. N. Jenne & F. Bisshopp, 2021).

Η επιλογή αυτή μόνο τυχαία δεν μπορεί να είναι. Οι πολεμικές συγκρούσεις που συχνά λαμβάνουν χώρα εκεί, δίνουν στους επιστήμονες τη δυνατότητα να αξιολογήσουν καλύτερα την αποτελεσματικότητα ή μη της Ατζέντας.

Το γεγονός ότι οι χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου βρίσκονται στο επίκεντρο των μελετών, δεν σημαίνει πως η βιβλιογραφία δεν περιλαμβάνει μελέτες περίπτωσης που αφορούν κράτη της Δύσης, όπως είναι λόγου χάριν ο Καναδάς⁹ (Tiessen, 2015), η Αυστραλία¹⁰ και το Ηνωμένο Βασίλειο¹¹ (Basu & Shepherd, 2017). Η ανάλυση αυτών των περιπτώσεων προσανατολίζεται στην αποτελεσματικότητα των Ψηφισμάτων σε ένα διαφορετικό πλαίσιο. Ερευνά το πώς αυτή εφαρμόζεται στο πλαίσιο των φιλελεύθερων δημοκρατιών και σε περιόδους ειρήνης. Βέβαια και σε αυτές τις περιπτώσεις ασκείται κριτική αναφορικά με τον τρόπο που τα δημοκρατικά προωθούν την ενσωμάτωση της

⁹ Ο Καναδάς αποτελεί πρωτοπόρο χώρα σε θέματα ισότητας των φύλων ήδη από το 1980. Πολύ νωρίς (1999) υιοθέτησε πολιτική για την ισότητα των φύλων ενώ στο τέταρτο Συνέδριο για τις Γυναίκες στο Πεκίνο τη σεξουαλική βία και με το καθεστώς των προσφύγων. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια ο Καναδάς άλλαξε την πολιτική του αναφορικά με την προώθηση της ισότητας των φύλων, περιορίζοντας τις αντίστοιχες δράσεις με αποτέλεσμα να κατέχει σε παγκόσμιο επίπεδο την εικοστή θέση για θέματα ισότητας.

¹⁰ Η Αυστραλία προωθεί το περιεχόμενο της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης που έχει υιοθετήσει έχει κυρίως εξωτερικό προσανατολισμό γεγονός που σημαίνει πως επικεντρώνεται σε χώρες του Νότου, περιορίζοντας τη βία και τις συγκρούσεις καθαρά στο πλαίσιο των χωρών αυτών (S. Basu & L. J. Shepherd, 2017).

¹¹ Το Ηνωμένο Βασίλειο είναι μόνιμο μέλος του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών και αυτό αποτελεί το βασικό λόγο για τον οποίο ασχολήθηκε από νωρίς με το περιεχόμενο της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια. Στα Εθνικά Σχέδια Δράσης του το Ηνωμένο Βασίλειο στρέφεται κυρίως σε χώρες κυρίως του αναπτυσσόμενου Νότου όπως για παράδειγμα η Λιβύη, η Σομαλία και η Συρία (S. Basu & L. J. Shepherd, 2017).

διάστασης του φύλου στις διεθνείς σχέσεις και τον βαθμό που αυτά εναρμονίζονται με την Ατζέντα.

Η επιστημονική κοινότητα μελετά και προβληματίζεται σχετικά με τη νοηματοδότηση της έννοιας της *ασφάλειας*. Αρκετοί μελετητές κρίνουν πως η μελέτη των Ψηφισμάτων που συνθέτουν την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια είναι απαραίτητο να γίνεται σε συνάρτηση με την ασφάλεια. Έτσι γίνεται προσπάθεια να προσδιοριστούν όλες οι διαφορετικές παράμετροι αυτής και υποστηρίζεται το πόσο απαραίτητη κρίνεται η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε διεθνές αλλά και εθνικό επίπεδο, προκειμένου τελικά να επιτευχθεί. Κάποιοι από τους ερευνητές συσχέτισαν την ασφάλεια με αποστρατιωτικοποίηση (Shepherd, 2016) ενώ άλλοι την συνέδεσαν με την έννοια της δικαιοσύνης (Den Boer & Bode, 2018). Σε κάθε περίπτωση πάντως τονίστηκε πως δεν πρόκειται για μια μονοδιάστατη έννοια αλλά για μία έννοια που σχετίζεται με ένα ευρύτερο πλαίσιο εννοιών και πρέπει να λαμβάνει υπόψην όλες τις κοινωνικές ομάδες των ανθρώπων.

Μέρος της βιβλιογραφίας για την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια ασχολείται και με το ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην προώθηση των στόχων της (Ατζέντας). Ιδιαίτερα το ενδιαφέρον εστιάζεται στον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ εφαρμόζει τα Ψηφίσματα και προβάλλει την αρχή της έμφυλης ισότητας λόγω του γεγονότος πως η ΕΕ προβάλλει (Guerrina & Wright, 2016, Haastруп, 2018). Το διερώτημα γύρω από το οποίο αναπτύσσεται η βιβλιογραφία (όσον αφορά την ΕΕ και την Ατζέντα) είναι κατά πόσο η ΕΕ προωθεί την έμφυλη ισότητα όχι μόνο σε θεσμικό επίπεδο αλλά και έμπρακτα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως δρώσα που προωθεί την ενσωμάτωση του φύλου στην πολιτική (gender mainstreaming), τόσο την εσωτερική όσο και στην εξωτερική, τείνει, θεωρητικά τουλάχιστον, να εναρμονίζεται με τις αρχές της Ατζέντας και των Ψηφισμάτων της, κυρίως σε ό,τι σχετίζεται με τις εξωτερικές της δράσεις. Το ζήτημα

είναι κατά πόσο η κανονιστική ισχύς της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμπορεύεται με τη πρακτική των θεσμικών οργάνων της (Guerrina & Wright, 2016).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Φεμινιστική κριτική στην Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται η φεμινιστική κριτική που ασκήθηκε και ασκείται στην Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια όπως επίσης και στα Ψηφίσματα που την αποτελούν. Οι φεμινίστριες στοχάστριες στρέφουν την προσοχή τους τόσο στον λόγο που αρθρώνεται στο κείμενο των Ψηφισμάτων της Ατζέντας όσο και στον τρόπο που προωθείται η υλοποίησή της αξιολογώντας το βαθμό επίτευξης των στόχων που έχουν τεθεί. Η βιβλιογραφία καταδεικνύει ότι η φεμινιστική προσέγγιση θεωρεί πως η Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια αποτελεί ένα εξαιρετικό βήμα για την προώθηση της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στις διεθνείς σχέσεις και στην οικοδόμηση της ειρήνης. Οι φεμινίστριες στοχάστριες σε κάθε περίπτωση δεν αμφισβητούν τη σημαντικότητα του εναρκτήριου Ψηφίσματος 1325/2000. Υποστηρίζουν πως αυτό αποτέλεσε το έναυσμα για την αντιμετώπιση σημαντικών ζητημάτων που σχετίζονται με την ανισότητα λόγω φύλου στο πεδίο των ενόπλων συγκρούσεων και παρείχε τις βάσεις για αποτελεσματικότερη οικοδόμηση της ειρήνης με την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε αυτή. Ακόμα τονίζουν πως στο Ψήφισμα 1325/2000 στηρίχθηκε η σύνθεση και δομήθηκε το περιεχόμενο των Ψηφισμάτων που ακολούθησαν. Τα εν λόγω Ψηφίσματα δημιουργούν το πλέγμα καθορισμού ενός σαφώς πιο ασφαλούς περιβάλλοντος για τις γυναίκες, στο πλαίσιο του οποίου προωθούνται τα ανθρώπινα δικαιώματα και προστατεύονται οι γυναίκες και τα κορίτσια από διακρίσεις και έμφυλη βία (Bergoffen, 2008). Το ασφαλές περιβάλλον αφορά κυρίως τη θέση και το ρόλο των γυναικών στον πόλεμο και την ενδυνάμωση του ρόλου αυτού στην οικοδόμηση της ειρήνης. Ο πόλεμος και η ειρήνη αποτελούν δύο πεδία καίριας σημασίας στις διεθνείς σχέσεις. Μέσω της ειρήνης προωθείται η διατήρηση της

διεθνούς ασφάλειας, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η ισότητα φύλου. Η υιοθέτηση των Ψηφισμάτων αποτελεί πράξη ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στις διεθνείς σχέσεις και προώθησης της προστασίας των γυναικών και των κοριτσιών.

Όμως η κριτική προσέγγιση της Ατζέντας εγείρει ερωτήματα γύρω από την ουσιαστική προώθηση των γυναικείων ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ένα πρώτο ερώτημα αφορά το ίδιο το περιεχόμενο των Ψηφισμάτων και συγκεκριμένα τον καθορισμό του θεσμικού και πολιτικού πλαισίου μέσω του οποίου πρέπει να προωθούνται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Προωθεί πράγματι η Ατζέντα την αρχή της έμφυλης ισότητας ή αναπαράγει έμφυλα στερεότυπα; Στρέφει την προσοχή της το ίδιο σε όλους τους ανθρώπους και σε όλες τις κοινωνικές ομάδες ή περιορίζεται σε συγκεκριμένες κατηγορίες – ομάδες ανθρώπων; Τα ερωτήματα αυτά οδηγούν σε κριτική και αναστοχαστική προσέγγιση της Ατζέντας και την αποκάλυψη των ελλειμμάτων και αδυναμιών της.

A. Αναπαραγωγή έμφυλων στερεοτύπων

Τα θέματα που απασχολούν την επιστημονική κοινότητα και κυρίως η φεμινιστική προσέγγιση αναφορικά με τα Ψηφίσματα της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια, ποικίλουν. Μία από τις αδυναμίες που εντοπίζει η φεμινιστική προσέγγιση του Ψηφίσματος 1325/2000 σχετίζεται με την αναπαραγωγή των έμφυλων στερεοτύπων και την υιοθέτηση ουσιοκρατικών προσεγγίσεων, οι οποίες αναπαράγουν διχοτομίες αποδεχόμενες τον διαχωρισμό των φύλων και κατ' επέκτασιν την διάκριση «αρσενικό-θηλυκό» (Steans, 2020). Μία εξ αυτών αφορά την αναπαραγωγή του δίπολου πλέγματος θηλυκότητα-ειρήνη και αρρενωπότητα-πόλεμος στο πλαίσιο του οποίου οι γυναίκες προβάλλονται ως ειρηνικές και οι άντρες ως βίαιοι (Elshtain 1995; Shepherd, 2008). Με αυτό τον τρόπο αναπαράγεται η ουσιοκρατική θεώρηση πως η φύση υπαγορεύει στις γυναίκες, λόγω της μητρότητας, να είναι ευαίσθητες, τρυφερές και

ανίκανες να ασκήσουν βία, ενώ «επιβάλει» στους άνδρες την «φυσική» κλίση προς τη βία και τις συγκρούσεις. Σε μεγάλο κομμάτι της βιβλιογραφίας απαντώνται ερωτήματα που σχετίζονται με το γεγονός ότι οι γυναίκες λόγω των χαρακτηριστικών αυτών αρκετά συχνά κατέχουν το ρόλο του θύματος του πολέμου. Η πεποίθηση αυτή οδηγεί στην ανάγκη αξιολόγησης του χαρακτηρισμού αυτού ως αληθούς στηριζόμενου στην πραγματικότητα ή ως εσφαλμένου που ενέχει το στοιχείο της υπερβολής και στηρίζεται σε έμφυλα στερεότυπα. Σε κάθε περίπτωση η αναπαραγωγή αυτού του στερεοτύπου, επιφέρει συμπεριλήψεις και αποκλεισμούς. Έτσι οι γυναίκες (στο πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων) νομιμοποιούνται ως θύματα, ή άμαχος πληθυσμός, αλλά αποκλείονται από θέσεις λήψης αποφάσεων (ή υποεκπροσωπούνται), και θεωρούνται ανίκανες να έχουν εμπρόθετη δράση, που μπορεί να συμπεριλαμβάνει την άσκηση της βίας (σε κάποιες περιπτώσεις, ακραίας βίας). Κάτι ανάλογο ισχύει και για τους άνδρες οι οποίοι εκλαμβάνονται ως ικανοί να αποφασίζουν για τον πόλεμο ή την ειρήνευση, και να ασκούν βία, ενώ καθίστανται αόρατοι ως θύματα¹². Με βάση το προαναφερθέν σχήμα προετοιμάζονται όσοι στελεχώνουν τον στρατό και χτίζεται η ηγεμονική αρρενωπότητα που οφείλει να συνοδεύει «τον στρατιώτη». Αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι οι άντρες και τα αγόρια σύμφωνα και με την Sara Ruddick (1989) περνάνε από μια διαδικασία πολύ συγκεκριμένη για να αποκτήσουν την ταυτότητα του στρατιώτη. Η διαδικασία αυτή έχει ως βάση το μισογυνισμό και ως στόχο να εκπαιδεύσει τα αγόρια να μη φοβούνται (ο φόβος εξάλλου θεωρείται γυναικείο χαρακτηριστικό). Οι άντρες οι οποίοι φοβούνται ή υιοθετούν «θηλυκά χαρακτηριστικά», όπως για παράδειγμα οι ομοφυλόφιλοι άντρες δεν μπορούν να γίνουν στρατιώτες και συνεπώς δεν έχουν θέση στο πόλεμο. Φαίνεται, λοιπόν, πως η εξουσία είναι δομημένη και σαφώς προσδιορισμένη βάσει της

¹² Εντύπωση προκαλεί πως παρά το γεγονός πως η Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια αφορά την προώθηση της έμφυλης ισότητας, τα περισσότερα Ψηφίσματα αφορούν την αναγκαιότητα της αποκλειστικής προστασίας των γυναικών και των κοριτσιών.

αρρενωπότητας και των χαρακτηριστικών που την πλαισιώνουν με κυρίαρχο αυτό της βίας.

Η φεμινιστική κριτική λοιπόν ισχυρίζεται πως τα Ψηφίσματα της Ατζέντας αναπαράγουν τέτοιου είδους στερεότυπες αντιλήψεις παρουσιάζοντας τις γυναίκες ως ευάλωτες και θύματα και τους άντρες ως υπεύθυνους για τη χάραξη πολιτικής, θύτες ή προστάτες (Wright, 2020). Έτσι φαίνεται πως η τύχη των γυναικών εξαρτάται από τις ενέργειες των αντρών με αποτέλεσμα να διαιωνίζεται αυτή η αντίληψη και κατάσταση (Wright, 2020). Οι άντρες και τα αγόρια παρουσιάζονται στο κείμενο των Ψηφισμάτων έμμεσα ως δυνατοί και ικανοί να λάβουν αποφάσεις στο πλαίσιο των συγκρούσεων και σε μεγάλο βαθμό να καθορίζουν τον τρόπο οικοδόμησης της ειρήνης (Myrtilinen, Khattab & Naujoks, 2017).

Ακόμα ένα σημείο το οποίο έτυχε προσοχής σε ό,τι αφορά το κείμενο των Ψηφισμάτων είναι η απουσία αναφοράς σε άνδρες και αγόρια στα περισσότερα από αυτά, κάτι που επίσης ενισχύει τα έμφυλα στερεότυπα. Μόλις σε τρία από αυτά (βλ.2106/2013¹³, 2242/2015¹⁴, 2467/2019¹⁵) γίνεται αναφορά στους άντρες και τα αγόρια (Shepherd, 2008).

“Noting with concern that sexual violence in armed conflict and post-conflict situations disproportionately affects women and girls, as well as groups that are particularly vulnerable or may be specifically targeted, while also affecting men and

¹³ Στο Ψήφισμα 2106/2013 οι άντρες αναφέρονται ως θεατές στο ‘θέατρο’ της σεξουαλικής και έμφυλης βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών (UN S/RES/2106/2013).

¹⁴ Στο Ψήφισμα 2242/2015 αναφέρεται πως οι άντρες πρέπει να συμβάλλουν και να προωθούν τη συμμετοχή των γυναικών στην πρόληψη των πολεμικών συγκρούσεων και μετά από αυτές με σκοπό την οικοδόμηση της ειρήνης (UN S/RES/2242/2015).

¹⁵ Στο Ψήφισμα 2467/2019 αναφέρεται πως τα κράτη θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψιν και να προσεγγίζουν κριτικά την όποια αδυναμία των αντρών στο πλαίσιο της σεξουαλικής βίας, αναγνωρίζοντας πως και οι άντρες μπορεί να είναι θύματα σεξουαλικής βίας (UN S/RES/2467/2019).

boys and those secondarily traumatized as forced witnesses of sexual violence against family members” (Ψήφισμα 2106/2013)

“Reiterating the important engagement by men and boys as partners in promoting women’s participation in the prevention and resolution of armed conflict, peacebuilding and post-conflict situations” (Ψήφισμα 2242/2013)

Ενώ το Ψήφισμα 2467/2019 υπογραμμίζει ότι:

“...that services should include provisions for women with children born as a result of sexual violence in conflict, as well as men and boys who may have been victims of sexual violence in conflict including in detention settings...”

Η όποια αναφορά γίνεται στους άντρες (και στα αγόρια) στο πλαίσιο των περισσότερων Ψηφισμάτων, όπως φαίνεται δεν τους αναφέρει ούτε τους λαμβάνει υπόψιν ως τα βασικά θύματα βίαιων συμπεριφορών στο πλαίσιο του πολέμου. Αντιθέτως μόνο ένα Ψήφισμα (2467/2019) τους βλέπει ως θύματα. Έτσι δε δημιουργείται κανένα πλέγμα προστασίας αυτών. Οι άντρες παρουσιάζονται ως δρώντες, υπεύθυνοι να προστατέψουν τις γυναίκες προωθώντας δράσεις (πολιτικές και μη) που ενισχύουν την ισότητα των φύλων και σεβασμό των δικαιωμάτων των γυναικών (Pierotti, Lake & Lewis, 2018).

Επίσης πολλοί αναλυτές/τριες και κυρίως φεμινίστριες στοχάστριες που ασκούν κριτική στην Ατζέντα παρατηρούν πως απουσιάζουν από το περιεχόμενό της δύο σημαντικοί όροι, η «αρρενωπότητα» και η «θηλυκότητα», οι οποίοι θα επέτρεπαν την πιο συνειδητή κατανόηση της κατασκευής των ταυτοτήτων. Η αναφορά σε άντρες και γυναίκες φαίνεται πως, από τη μία, διευκολύνει την προσέγγιση του θέματος (καθώς ως όροι είναι πιο εύκολο να κατανοηθούν και να τύχουν διαχείρισης) από την άλλη πλευρά όμως αναπαράγουν τον *βιολογισμό* που αποδέχεται τη διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών στη βάση των διαφορών της φυσιολογίας τους, απορρίπτοντας τις ιδέες περί

κατασκευής των αρρενωποτήτων¹⁶ και θηλυκοτήτων¹⁷. Υποστηρίζουν λοιπόν πως η πολιτική της Ατζέντας θα πρέπει να προσανατολίζεται και να αναφέρεται στις έννοιες της αρρενωπότητας και της θηλυκότητας προκειμένου να τεθούν οι βάσεις για μία πιο ορθή κατανόηση του ζητήματος απαλλαγμένη από έμφυλα στερεότυπα (Wright, 2020). Η υιοθέτηση αυτής της πολιτικής (από την Ατζέντα) παραφέρει τα εμπειρικά δεδομένα που δείχνουν πως οι άντρες και τα αγόρια είναι συχνά θύματα σεξουαλικής βίας στον πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων, αποδομώντας έτσι τη θέση πως εκείνοι είναι οι αποκλειστικοί δυνατοί προστάτες των γυναικών (Kirby, 2015).

Σε αυτό το πλαίσιο πολλοί μελετητές σχολιάζουν και αναλύουν τη δυνατότητα που παρέχεται στη διεθνή κοινότητα να επανεξετάσει το ζήτημα της ιεράρχησης του φύλου στο πλαίσιο της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια (Reiling, 2017). Πολλοί αναλυτές μεταξύ αυτών και ο Elmalik (2014) επισημαίνουν πως η ιεράρχηση αυτή δεν θα πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο του σχήματος άνδρες-γυναίκες αλλά να λαμβάνονται υπόψη και ιεραρχήσεις βάσει της θηλυκότητας και συγκεκριμένα ιεράρχηση μεταξύ των ίδιων των γυναικών, οι οποίες ανήκουν σε διαφορετικές ομάδες, σε διαφορετικές κοινωνικές τάξεις, σε διαφορετικές εθνικότητες. Συνεπώς υποστηρίζεται πως αν αποδεχτούμε την ιεράρχηση μεταξύ των ανθρώπων, τότε αυτή δεν πρέπει να αφορά μόνο την διάκριση μεταξύ των αντρών και των γυναικών αλλά και διακρίσεις μεταξύ του ίδιου φύλου. Η Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια μπορεί και πρέπει να αποτελέσει τη βάση πάνω στην οποία θα στηριχθεί η επαναπροώθηση του ζητήματος της ιεραρχίας του φύλου, λαμβάνοντας υπόψιν ποικίλους παράγοντες, ένας εκ των οποίων θα μπορούσε να είναι και η εθνικότητα (Aroussi, 2011;

¹⁶ Η αρρενωπότητα (αρρενωπότητες) αποτελεί ταυτότητα η οποία κατασκευάζεται κοινωνικά. Αυτό σημαίνει πως ως κατασκευή υπόκειται σε μεταβολές οι οποίες υπαγορεύονται από το εκάστοτε ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο (J. Messerschmidt, 2007, p.578-580).

¹⁷ Η θηλυκότητα (θηλυκότητες) αποτελούν επίσης κοινωνικές ταυτότητες. Οι κοινωνικές αυτές κατασκευές μεταβάλλονται στο χρόνο ανάλογα με το ιστορικό και πολιτισμικό συγκείμενο.

Pratt & Richter- Devree, 2013). Με αυτόν τον τρόπο (της επαναπροώθησης του ζητήματος της ιεράρχησης του φύλου) το θέμα θα προσεγγιστεί πολύπλευρα και όσο το δυνατόν πιο αντικειμενικά και διευρυμένα, με αποτέλεσμα να μπορούν να δικαιολογηθούν και οι ξένες παρεμβάσεις στρατιωτικής, κοινωνικής αλλά και πολιτικής μορφής (Gibbings, 2011 & Martin de Almagro, 2017).

Εκτός αυτών, οι Φεμινίστριες αντιτάχθηκαν και άσκησαν έντονη κριτική στην υπόρητη αναπαραγωγή της αντίληψης περί της *ευαλωτότητας* των γυναικών από την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια (Jansson & Eduards, 2016). Σύμφωνα με τις φεμινίστριες, η Ατζέντα, όπως και τα Ψηφίσματα αυτής, χωρίς να κάνουν αναφορά στη λέξη *ευαλωτότητα*, φαίνεται πως την υπονοούν. Η ευαλωτότητα ή αδυναμία, που συνδέεται και χαρακτηρίζει τις γυναίκες, είναι αυτή που τις θέτει αρκετά συχνά στο περιθώριο, αφαιρώντας τους τη δυνατότητα ή το δικαίωμα να εκφράσουν τις απόψεις τους, να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους και να καθορίσουν οι ίδιες τη ζωή τους. Αυτό ωθεί τις γυναίκες σε επισφαλή θέση, η οποία εντείνεται έτι περισσότερο με την απειλή ή την χρήση βίας. Η επισφάλεια αυτή, η οποία προκύπτει ως αποτέλεσμα της υποτιθέμενης ευαλωτότητας των γυναικών, είναι αυτή που οδηγεί συχνά στην έμφυλη βία εις βάρος τους στο πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων (Liotta, 2005). Βάσει αυτής της πεποίθησης, τα Ψηφίσματα θέτουν ως στόχο την προστασία, τον περιορισμό και την εξάλειψη κάθε μορφής βίας εναντίον των γυναικών και των κοριτσιών. Με αυτόν τον τρόπο φαίνεται πως η γυναικεία *ευαλωτότητα*, ενισχύει την άποψη ότι μόνο οι γυναίκες και τα κορίτσια είναι θύματα του πολέμου, θέση που η φεμινιστική προσέγγιση απορρίπτει. Σύμφωνα με κάποιους μελετητές, οι οποίοι συζητούν την Ατζέντα, η αδυναμία των γυναικών συνδέεται πολύ συχνά με τη φυσιολογία του γυναικείου σώματος και συγκεκριμένα με το αναπαραγωγικό σύστημά τους και κατ' επέκτασιν με τη μητρότητα (Kabeer, 1994). Στο δεδομένο πλαίσιο η μητρότητα για πολλούς αποτελεί

τροχοπέδη για την περαιτέρω εξέλιξη των γυναικών και τη συνεισφορά τους σε ποικίλους τομείς της καθημερινότητας. Η υποτιθέμενη αυτή ευαλωτότητα συνδέθηκε με τη γενικότερη ασφάλεια των γυναικών και δημιούργησε φόβο αναφορικά με την ασφάλεια τους. Σε αυτό βασίστηκε η Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια, προκειμένου να αντιμετωπίσει την κατάσταση (Kabeer, 1994). Έτσι ασκείται κριτική στα Ψηφίσματα της Ατζέντας αναφορικά με τον τρόπο που εκλαμβάνουν την έννοια αυτή και τον τρόπο που επιλύουν την κατάσταση, καθώς διαπιστώνεται πως δεν θέτουν τέλος σε αυτή την πεποίθηση αδυνατώντας να προωθήσουν ουσιαστικά την έμφυλη ισότητα περιορίζόμενα αποκλειστικά στην προστασία των γυναικών και αποδεχόμενα ουσιαστικά την ευαλωτότητά τους (Reiling, 2017). Σύμφωνα λοιπόν, με τις φεμινίστριες, η *ευαλωτότητα* των γυναικών, που οδηγεί στην άσκηση βίας εις βάρος τους, είναι απόρροια όχι της φυσικής αδυναμίας τους αλλά των καθιερωμένων και κοινωνικά προσδιορισμένων σχέσεων εξουσίας που καθορίζουν τις σχέσεις των φύλων. Άλλωστε αυτό καταδεικνύει το γεγονός του *συνεχούς* της εις βάρος τους βίας. Αυτές υφίστανται έμφυλη βία όχι μόνο στο πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων αλλά και κατά την περίοδο της ειρήνης (Santos, Moura & Roque, 2010).

B. Σιωπές και Ελλείματα

Εκτός από τα έμφυλα στερεότυπα, τα οποία αναπαράγονται από την Ατζέντα, οι φεμινίστριες στοχάστριες έστρεψαν την προσοχή τους και στις ελλείψεις που υπάρχουν στα Ψηφίσματα αναζητώντας τις «σιωπές» της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια. Οι σιωπές, στη φεμινιστική αναστοχαστική σκέψη είναι εξίσου (αν όχι περισσότερο) σημαντικές σε σχέση με ό,τι ειπώνεται.

Αρχικά η φεμινιστική προσέγγιση παρατηρεί πως τα Ψηφίσματα δεν μιλούν για *αρρενωπότητες*. Όπως αναλύθηκε παραπάνω η απουσία των αντρών και των αγοριών από

το περιεχόμενο της Ατζέντας είναι εκκωφαντική. Σε όλα τα Ψηφίσματα εκτός από το Ψήφισμα 2106/2013, το 2242/2013 και το 2467/2019, γίνεται αναφορά μόνο στις γυναίκες και τα κορίτσια. Αυτό, όπως ήδη προαναφέρθηκε, αναπαράγει έμφυλα στερεότυπα, προβάλλει τις δυαδικότητες ειρήνη-γυναίκες/άντρες-πόλεμος (βία), και ενισχύει την αντίληψη περί γυναικών-θυμάτων και ανδρών-θυτών. Η απουσία, ωστόσο, αυτή δημιουργεί προβλήματα καθώς αναπαράγει έμφυλά στερεότυπα και καταδικάζει σε αορατότητα τους υπόλοιπους ενσώματους και έμφυλους ανθρώπους, δηλαδή τους άντρες και τα αγόρια, οι οποίοι είναι και αυτοί συχνά θύματα των ενόπλων συγκρούσεων (σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα έχει ασκηθεί σε βάρος τους σεξουαλική και έμφυλη βία) .

Οι αρρενωπότητες, για τις οποίες δεν γίνεται λόγος, αποτελούν κοινωνικές κατασκευές που ρυθμίζουν και καθορίζουν τις σχέσεις των φύλων (Barnes, 2011). Έτσι η αρρενωπότητα συνδέεται συχνά με τη βία, και οι άνδρες προσλαμβάνονται ως «δυνατοί» διότι έτσι υπαγορεύει η κατασκευασμένη κοινωνική αντίληψη γι' αυτούς. Η ίδια η ιστορία, ωστόσο, έχει καταδείξει πολλά παραδείγματα τα οποία έρχονται να απορρίψουν πεποιθήσεις που παρουσιάζουν τους άντρες αποκλειστικά και μόνο ως θύτες. Οι άντρες μπορούν εξίσου με τις γυναίκες να είναι θύματα του πολέμου, να χάσουν τη ζωή τους πολεμώντας ή να υποστούν έμφυλη και σεξουαλική βία. Αφενός λοιπόν, οι γυναίκες παρουσιάζονται ως θύματα αφετέρου οι άντρες ως θύτες. Με αυτό τον τρόπο η έννοια του φύλου σχετίζεται κυρίως με τις γυναίκες και τα κορίτσια, που παρουσιάζονται ως θύματα και χρήζουν προστασίας.

Η θυματοποίηση των γυναικών δεν αφήνει περιθώρια να γίνει αντιληπτό πως οι γυναίκες είναι ικανές για εμπρόθετη δράση και ως εκ τούτου ικανές να ασκήσουν βία (μάλιστα κάποιες φορές και ακραία βία) γι' αυτό το λόγο και οι γυναίκες-θύτες παρουσιάζονται στον δημόσιο λόγο ως «τέρατα» και διαταραγμένες προσωπικότητες με αποκλίνουσα συμπεριφορά (Sjoberg & Gentry, 2007). Οι γυναίκες όμως δεν είναι

πάντα θύματα. Σε πολλές συγκρούσεις έχουν πάρει το ρόλο του θύτη. Στην περίπτωση της γενοκτονίας στη Ρουάντα, περίπου 100.000 γυναίκες παραπέμφθηκαν στο Ποινικό Δικαστήριο για τη Ρουάντα με την κατηγορία του βιασμού, ενώ ανάλογες περιπτώσεις καταγράφονται στον πόλεμο της Γιουγκοσλαβίας, στον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας» (ιδιαίτερα στις φυλακές του Abu Ghraib), πρόσφατα στον πόλεμο στη Συρία και το Ιράκ με τον ΙΣΙΣ κ.λπ.

Εκτός από την απουσία των αντρών στα Ψηφίσματα, αξιοσημείωτη είναι και η απουσία οποιασδήποτε αναφοράς σε ομάδες ανθρώπων οι οποίες εκφεύγουν της ετεροκανονικότητας. Οι ΛΟΑΤΚΙ απλά «δεν υπάρχουν» για την Ατζέντα. Η προστασία ή τα δικαιώματα αυτών των ομάδων φαίνεται πως δεν κατοχυρώνονται και δεν λαμβάνονται υπόψη, αν και οι προσπάθειες να αναγνωριστούν έχουν αρχίσει από το 1994. Ο προσανατολισμός της Ατζέντας στις γυναίκες και η ταύτισή τους με το φύλο, απλά αποκλείει όλους τους υπόλοιπους.

Στη σύγχρονη εποχή αναμφίβολα οι συζητήσεις γύρω από τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ εξελίσσονται και διαμορφώνεται το έδαφος για αναγνώριση των δικαιωμάτων τους σε όλο το κόσμο με απώτερο στόχο τη δημιουργία κατάλληλου θεσμικού πλαισίου, το οποίο θα προστατεύει τις ομάδες αυτές σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Ωστόσο ακόμα και σε αυτή την περίπτωση παρατηρείται διαφοροποίηση ως προς τον τρόπο που γίνονται αντιληπτά (ή και όχι) τα δικαιώματα αυτά, τόσο από τα κράτη της Δύσης (δυτικός τρόπος σκέψης) όσο και από τα υπό ανάπτυξη κράτη. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η συσχέτιση των ακτιβιστών και ακτιβιστριών που μάχονται για τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ με τις φεμινιστικές προσεγγίσεις που αφορούν τις γυναίκες του Τρίτου κόσμου. Σύμφωνα με τον Rao (2011) όπως οι φεμινίστριες στοχάστριες της Δύσης επιθυμούν να προστατέψουν τις «μαύρες» γυναίκες της Αφρικής από τις αντιξοότητες που επιβάλλουν τα στερεότυπα της περιοχής, έτσι και οι δυτικοί ακτιβιστές προσπαθούν να σώσουν τους «μαύρους»

ομοφυλόφιλους από τους σκληρούς συντοπίτες τους. Έτσι γίνεται αντιληπτό πως το ζήτημα της αναγνώρισης και κατοχύρωσης των δικαιωμάτων των ΛΟΑΤΚΙ κινείται αφενός με αργούς ρυθμούς και αφετέρου σε δύο ταχύτητες (ομοφυλόφιλοι της Δύσης και ομοφυλόφιλοι στον αναπτυσσόμενο κόσμο). Σε αυτή την κατεύθυνση ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών φαίνεται πως λαμβάνει υπόψη τα αιτήματά τους και τις τελευταίες δεκαετίες γίνονται προσπάθειες για την κατοχύρωσή τους. Αυτό συμβαίνει καθώς η σεξουαλικότητα θα πρέπει να ενσωματωθεί στη διάσταση του φύλου για να μπορέσει να εξασφαλιστεί η διεθνής ασφάλεια. Ωστόσο η Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια συνεχίζει να μη τους βλέπει αποκλείοντας τους από σημαντικούς για την διεθνή ασφάλεια τομείς όπως η οικοδόμηση της ειρήνης.

Ακόμη μια εκκωφαντική σιωπή αφορά τη μη αναφορά της Ατζέντας στους *πρόσφυγες* ενώ την ίδια στιγμή κεντρικού ενδιαφέροντος ζήτημα παραμένει η ασφάλεια. Ενώ λοιπόν υπάρχει το θεσμικό πλαίσιο που στοιχειοθετεί τα χαρακτηριστικά που πρέπει να διαθέτει ένας άνθρωπος για να θεωρείται πρόσφυγας¹⁸ και να απολαμβάνει προστασίας, η έννοια του πρόσφυγα δεν αναφέρεται στο περιεχόμενο της Ατζέντας αποσιωπώντας όλες εκείνες τις περιπτώσεις που σχετίζονται με διώξεις εξαιτίας του φύλου τους (Steans, 2020). Απόρροια αυτού είναι η καταπάτηση των δικαιωμάτων τους, τα οποία φαίνεται να διαφοροποιούνται από αυτά των υπόλοιπων κοινωνικών ομάδων ακόμα και στο πλαίσιο της Ατζέντας –η οποία στοχεύει στην προώθηση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων- μέσω της μη αναφοράς σε αυτά.

Για να μπορέσει να επιτύχει η Ατζέντα είναι απαραίτητο οι *σιωπές* να γίνουν *φωνές* και να συμβάλουν στην επίτευξη της ασφάλεια. Οι φεμινίστριες στοχάστριες θεωρούν πως τα ζητήματα που τίθενται στο περιθώριο δεν λαμβάνουν την ανάλογη προσοχή από

¹⁸ Σύμβαση για το Καθεστώς των Προσφύγων του 1951

τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών στο πλαίσιο χάραξης πολιτικής με σκοπό την ασφάλεια και την ειρήνη (Huber & Hudson, 2019). Η Elisabeth Porter (2007) ασκεί αυστηρή κριτική στον τρόπο με τον οποίο ο ΟΗΕ εκλαμβάνει και προωθεί την ειρήνη. Η Porter (2007) υποστηρίζει πως ο ΟΗΕ αποδίδει στην «ειρήνη» στενή έννοια η οποία αποκλείει έννοιες όπως είναι η φτώχεια, η καταπίεση, η ασφάλεια και η δικαιοσύνη, οι οποίες είναι αλληλένδετες, σχετίζονται και μεταβάλλουν την έννοια της ασφάλειας. Βάσει και της τοποθέτησης της Elisabeth Porter (2007) καθίσταται σαφές πως η φεμινιστική προσέγγιση εκλαμβάνει την *ασφάλεια* ως ένα σύνολο καταστάσεων οι οποίες αλληλεξαρτώνται και αλληλεπιδρούν (Sjoberg, 2011). Για να μπορεί η ασφάλεια να υπάρχει και να ενδυναμώνεται είναι σημαντικό να εξετάζονται και να αξιολογούνται τόσο η ασφάλεια του συγκεκριμένου ατόμου όσο και του ευρύτερου συνόλου λαμβάνοντας υπόψη όλες τις προαναφερθείσες διαστάσεις (Tickner, 2004).

Σύμφωνα με την φεμινιστική προσέγγιση υπάρχει συσχέτιση μεταξύ ασφάλειας και πολιτικής αφύπνισης, τόσο σε εθνικό όσο και σε οικουμενικό επίπεδο. Μέσο για την επίτευξη της συσχέτισης αυτής είναι η απρόσκοπτη ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην παγκόσμια πολιτική. Αυτό προϋποθέτει τον πλουραλισμό και τη συμμετοχή όλων των κοινωνικών ομάδων τόσο των γυναικών όσο και των αντρών στις πολιτικές διαπραγματεύσεις. Μέσω της συμμετοχής, ισχυρίζονται οι φεμινίστριες στοχάστριες, θα δημιουργηθεί πρόσφορο έδαφος για την κατανόηση των διαφόρων πολιτικών και κοινωνικών διαφοροποιήσεων και θα αποσαφηνιστούν οι ανάγκες που υπάρχουν ώστε να καθοριστεί το πλαίσιο επίλυσής τους (Sjoberg, 2011). Ωστόσο αν οι γυναίκες παρουσιάζονται κυρίως ως θύματα που χρήζουν άμεσης βοήθειας και προστασίας και υποεκπροσωπούνται στις επίσημες αλλά και ανεπίσημες διαπραγματεύσεις, τότε οι πολιτικές διαπραγματεύσεις θα είναι ατελέσφορες και μακριά από την υλοποίηση του στόχου τους αναφορικά με την ασφάλεια. Στο δεδομένο πλαίσιο η ασφάλεια θα

καθορίζεται και θα ρυθμίζεται από ένα δυνατό ανδροκρατούμενο πολιτικό και κοινωνικά προσδιορισμένο περιβάλλον, το οποίο ναι μεν θα χαράζει πολιτική στη βάση της ισότητας και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων αλλά την ίδια στιγμή θα αντιμετωπίζει τις γυναίκες ως ευάλωτα θύματα.

Γ. Φεμινιστική Κριτική στην Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια από τις αφρικανές φεμινίστριες

Ακόμα ένα σημείο που προκαλεί ενδιαφέρον είναι η θέση που κρατάνε οι αφρικανές φεμινίστριες στοχάστριες και η κριτική που ασκούν στην Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια. Η Ατζέντα δεν κάνει αναφορά στις γυναίκες της Αφρικής αλλά προσεγγίζει το θέμα ευρύτερα αναφερόμενη σε όλες τις γυναίκες και τα κορίτσια που είναι θύματα πολέμου ή/και υποεκπροσωπούνται στα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Μολονότι έχουν περάσει είκοσι πέντε χρόνια από την υιοθέτηση της Διακήρυξης και της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνο (1995) και είκοσι χρόνια από την υιοθέτηση του Ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 1325/2000, η αφρικανική ήπειρος οφείλει να θέσει στόχους για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου. Οι Αφρικανές φεμινίστριες θεωρούν πως η Ατζέντα δεν προωθεί στο καλύτερο δυνατό βαθμό την συμμετοχή των γυναικών στους πολιτικούς και θεσμικούς τομείς και συνεπώς δεν εξασφαλίζει γι' αυτές ένα ασφαλές περιβάλλον. Υπογραμμίζουν δε την ανάγκη να λάβει η Ατζέντα υπόψιν τις ιδιαιτερότητες, τις μεταβολές αλλά και τις προκλήσεις αναφορικά με το φύλο, την ειρήνη και την ασφάλεια, που λαμβάνουν χώρα, στην αφρικανική ήπειρο. Μόνο έτσι θα μπορέσουν οι αφρικανές να αποκτήσουν φωνή (Hendricks, 2015).

Οι Αφρικανές φεμινίστριες παρουσιάζουν επίσης τη δική τους οπτική για τον ρόλο των γυναικών τόσο σε περίοδο πολέμου όσο και στο πλαίσιο της οικοδόμησης της

ειρήνης. Πιο συγκεκριμένα, ασκούν κριτική στις πεποιθήσεις της πατριαρχικά δομημένης κοινωνίας στην οποία ζουν, έχοντας ένα διττό στόχο: από τη μία πλευρά να αντιταχθούν στον πολιτικό επεκτατισμό, που τις θέτει στο περιθώριο ως υποδεέστερες από τους άντρες (Nkealah, 2016) και από την άλλη να σταθεροποιήσουν την ταυτότητά τους και την παρουσία τους στην πολιτική και κοινωνική ζωή με την παράλληλη ενίσχυση του ρόλου τους (Nnaemeka, 2005). Πολλές φορές μάλιστα στην προσπάθειά τους να περιορίσουν αυτό το προσδιορισμένο από τα έμφυλα στερεότυπα διαχωρισμό των φύλων, συνεργάζονται με άντρες δείχνοντας τον ενεργό ρόλο που μπορούν να έχουν σε διάφορους τομείς (Acholonu, 1995). Για να πετύχουν τους στόχους τους αξιοποιούν τα μέσα και τους πόρους που τους παρέχονται από τους διεθνείς οργανισμούς. Πρόκειται για μέσα που διαμορφώνονται στο πλαίσιο ποικίλων διεθνών και περιφερειακών δράσεων και πολιτικών με γνώμονα όσα προωθούνται από τα Ψηφίσματα της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια. Διαθέτοντας τα μέσα που τους παρέχονται και βασιζόμενες στο θεσμικό πλαίσιο, δημιουργούν τοπικές οργανώσεις, οι οποίες προωθούν και ενισχύουν τον ρόλο τους βάσει των πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών τις οποίες καλούνται να αντιμετωπίσουν στην καθημερινότητά τους (Reiling, 2017). Για την επίτευξη των σκοπών αυτών επιλέγουν τη συνεργασία δίνοντας έμφαση στη δημιουργία ομαδικών δράσεων και διεκδικήσεων, σε αντίθεση με τις διεθνείς δράσεις του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, που προσανατολίζονται σε μεμονωμένα κάθε φορά πρόσωπα και καταστάσεις (Reiling, 2017). Αυτό που επιδιώκουν οι οργανώσεις αυτές είναι η συσπείρωση και η αντιμετώπιση των ανισοτήτων συλλήβδην. Η δημιουργία τοπικών οργανώσεων έχει τη βάση της στην πεποίθηση ότι οι διεθνείς οργανισμοί (όπως ο ΟΗΕ) περιορίζονται απλώς στο άκουσμα των προβλημάτων των γυναικών χωρίς να γνωρίζουν τις διαφορετικές πτυχές της καθημερινότητάς τους και συνεπώς αδυνατούν να τα αντιμετωπίσουν ριζικά. Αντίθετα οι οργανώσεις που

συστήνονται σε συγκεκριμένες περιοχές για την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων συνεισφέρουν ουσιαστικά στην αντιμετώπιση τους καθώς προσδιορίζουν τις ανάγκες και δρουν βάσει αυτών (Nagar & Raju, 2003). Έτσι οι αφρικανές στοχάστριες αφενός αναγνωρίζουν την αξία της Ατζέντας και τα μέσα που τους παρέχονται μέσω αυτής και αφετέρου διαπιστώνουν αδυναμίες στο τρόπο και το βαθμό που τα μέσα αυτά υλοποιούν τον στόχο τους.

Οι αφρικανές στοχάστριες, παρατηρώντας και εξετάζοντας το περιεχόμενο των Ψηφισμάτων, υποστηρίζουν πως αυτά αναπαράγουν κατά κύριο λόγο τον δυτικό τρόπο σκέψης και ασκούν κριτική και σε κάποια σημεία αυτού και κυρίως στον τρόπο που οι φεμινίστριες της Δύσης αξιολογούν την Ατζέντα. Αρχικά τόσο οι δυτικές όσο και αφρικανές φεμινίστριες συμφωνούν ότι ο ρόλος των γυναικών στην πολιτική και κοινωνική ζωή είναι σημαντικό να επαναπροσδιοριστεί. Ωστόσο την ίδια στιγμή που οι αφρικανές επιδιώκουν την ενσωμάτωση του φύλου στις διεθνείς σχέσεις και την αναβάθμιση του ρόλου των γυναικών, αντιτίθενται στον δυτικό επεκτατισμό, βλέπουν την Ατζέντα με επιφύλαξη γιατί θεωρούν πως μέσω αυτής υπονομεύεται η αφρικανική ιδεολογία και κατ' επέκτασιν η κουλτούρα τους (Nkealah, 2016). Βλέπουν λοιπόν το δυτικό τρόπο σκέψης και το δυτικό επεκτατισμό ως «απειλή» για τον στόχο τους.

Η κριτική για το παραπάνω θέμα συμπληρώνεται και από τη διαπίστωση πως παρόλο που τα διεθνή όργανα προωθούν, στο πλαίσιο συγκεκριμένων δράσεων, την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης και την καταπολέμηση της βίας, οι γυναίκες σε πολλά μέρη ανά τα κόσμο νιώθουν ανασφαλείς και συνεχίζουν να εκλαμβάνονται μόνο ως θύματα. Συνεπώς μέσω της κριτικής ως ένα σημείο αμφισβητείται η αποτελεσματικότητα των διεθνών δράσεων. Για την καλύτερη όμως κατανόηση της κριτικής αυτής, θα παρουσιαστεί το παράδειγμα της Ακτής Ελεφαντοστού, όπου οι γυναίκες ανέλαβαν δράση προκειμένου να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους. Το παράδειγμα αυτής της

χώρας τονίζει πως ενώ η Ατζέντα αναπαράγει το στερεότυπο των γυναικών ως θυμάτων στο πλαίσιο των ενόπλων συγκρούσεων, η πραγματικότητα (όπως αυτή προβάλλεται μέσω της Ακτής Ελεφαντοστού) καταδεικνύει πως οι γυναίκες είναι ικανές να αναλάβουν δράση. Συνεπώς η εμπειρία έρχεται να διαψεύσει την αντίληψη που κυριαρχεί στην Ατζέντα αναφορικά με τις γυναίκες και τον χαρακτηρισμό θύμα που έμμεσα τους αποδίδεται.

Πρόκειται λοιπόν, για μια χώρα της Αφρικανικής Ηπείρου στο έδαφος της οποίας οι γυναίκες δεν απολαμβάνουν τα αναφαίρετα δικαιώματά τους. Μετά τον τερματισμό του εμφύλιου πολέμου μεταξύ Βορρά και Νότου (Akindes, 2004), η Ακτή Ελεφαντοστού έγινε η πρώτη χώρα του αναπτυσσόμενου κόσμου και συγκεκριμένα η πρώτη χώρα της Αφρικής¹⁹, η οποία υιοθέτησε Εθνικό Σχέδιο Δράσης βάσει της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια, το 2007 (Miller, Pournik, Swaine, 2014). Αν και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών προέβη σε ειρηνευτική επιχείρηση, η οποία διήρκησε δεκατέσσερα ολόκληρα χρόνια (Akindes, 2004), η αποτελεσματικότητα ή ενδεχομένως η αναποτελεσματικότητά του αναφορικά με τα ουσιαστικά προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι γυναίκες της χώρας, οδήγησαν στην παράλληλη σύσταση οργανώσεων τοπικής εμβέλειας. Οι οργανώσεις αυτές αξιοποιούσαν τα μέσα που τους παρέχονταν και συνεχίζουν να τους παρέχονται, από τους υπερεθνικούς οργανισμούς για να μπορέσουν να πετύχουν τον στόχο τους (Reiling, 2017). Θα μπορούσε κανείς να πει πως οι Διεθνείς οργανώσεις μαθαίνουν τα προβλήματα των γυναικών αλλά οι τοπικές ομάδες είναι αυτές που τις βοηθούν να λύσουν τα προβλήματά τους (Nagar & Raju, 2003). Έτσι φαίνεται πως οι γυναίκες συσπειρώνονται για να εκπροσωπήσουν τις ίδιες

¹⁹ Ακολούθησαν η Ουγκάντα (2008), η Λιβερία (2009), η Λαϊκή Δημοκρατία του Κογκό (2010), η Σιέρα Λεόνε (2010), η Γκάνα (2010), η Ρουάντα (2010), η Γουινέα Μπισάου (2010), η Γουινέα (2011), το Μπουρούντι (2011), η Σενεγάλη (2011), η Μπουρκίνα Φάσο (2012), η Κάμπια (2012), το Μάλι (2012), η Τόγκο (2012), η Νιγηρία (2013), η Κεντρική Δημοκρατία της Αφρικής (2014), η Κένυα (2016), το Νότιο Σουδάν (2016)

τις γυναίκες. Το αποτέλεσμα είναι η ως ένα βαθμό αποτυχία του σκοπού των Ψηφισμάτων της Ατζέντας για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια, ο οποίος «δείχνει» τις γυναίκες ως θύματα παρουσιάζοντάς τες ως πιο ευάλωτες από τους άντρες, αντίληψη που τα ιστορικά γεγονότα έρχονται να ανατρέψουν (βλ. περίπτωση Ρουάντα²⁰ (Hogg, 2010). Συνεπώς τα ίδια τα Ψηφίσματα περιορίζουν το πλαίσιο δραστηριοποίησης των γυναικών και των κοριτσιών παρουσιάζοντάς τες αποκλειστικά ως θύματα.

Επίσης οι αφρικανές στοχάστριες ασκούν κριτική στη δυτική φεμινιστική προσέγγιση με την οποία ασκείται κριτική στην Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια σε σχέση με τον τρόπο που αυτή αντιλαμβάνεται και παρουσιάζει το φύλο και τη φυλή. Αφενός λοιπόν, υποστηρίζουν οι αφρικανές ερευνήτριες, οι δυτικές στοχάστριες δεν αναφέρονται στους άντρες εστιάζοντας κυρίως την προσοχή και το ενδιαφέρον τους στις γυναίκες και αφετέρου όταν μιλούν για τις γυναίκες από τη Αφρική τις προσδιορίζουν βάσει του χρώματός τους (Nnaemeka, 2013). Φαίνεται έτσι πως ακόμα και οι δυτικές φεμινίστριες προχωρούν σε διακρίσεις μεταξύ των ίδιων των γυναικών, διακρίσεις που καθορίζονται στην περίπτωση της Αφρικανικής ηπείρου από το χρώμα. Έτσι δημιουργούνται δημιουργείται ένα ακόμη δίπολο -οι λευκές γυναίκες της Δύσης και οι έγχρωμες της Αφρικής. Αυτή η διχοτομία αφορά τον τρόπο με τον οποίο η δυτική σκέψη προσεγγίζει την Ατζέντα και τονίζει την ανάγκη να προσδιοριστούν πολύπλευρα και κριτικά όλες οι παράμετροι που συνθέτουν την έννοια του φύλου καταρρίπτοντας στερεότυπα που υιοθετούνται πολλές φορές και από τις γυναίκες για τις γυναίκες.

Τέλος, η αναπαραγωγή του στερεότυπου περί της *ευαλωτότητας* και *αδυναμίας* των γυναικών από την Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια αναφέρεται μεν και από τις Αφρικανές στοχάστριες, αλλά με διαφορετικό τρόπο. Οι τελευταίες

²⁰ Η γενοκτονία στη Ρουάντα συνδέεται με την Pauline Nyiramasuhuko, η οποία ήταν υπεύθυνη για την γενοκτονία. Η Nyiramasuhuko έχει κατηγορηθεί και καταδικαστεί για εγκλήματα που σχετίζονται με τη γενοκτονία, όπως αυτό της υποκίνησης για βιασμούς γυναικών (J. Hazeley, 2011).

αντιλαμβάνονται το σώμα τους και την αφηγούμενη *ευαλωτότητα* του λόγω της μητρότητας, ως τη δύναμή τους, ως μέσο ενδυνάμωσης του ρόλου τους στη κοινωνία (Acholonu, 1995). Η εμπειρία της μητρότητας εκτός από το ότι αποτελεί κινητήριο δύναμη των γυναικών στις περισσότερες περιοχές της Αφρικής, προσδιορίζει και ενδυναμώνει την ταυτότητά τους συνολικά. Σύμφωνα με αυτές εξάλλου, η δυνατότητα που έχουν να κυοφορήσουν είναι που τους επιτρέπει να διεκδικούν ένα καλύτερο κοινωνικό ρόλο ίσο με αυτόν των αντρών.

Συμπερασματικές Σκέψεις

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί αν η Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια προωθεί την έμφυλη ισότητα και αν η υλοποίησή της (ως τώρα) είναι επιτυχής. Κυρίως όμως είναι να παρουσιαστεί η φεμινιστική κριτική που έχει ασκηθεί στην Ατζέντα για τις Γυναίκες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια και να γίνουν ορατοί οι προβληματισμοί που έχουν αναπτυχθεί γύρω από το περιεχόμενό και το λόγο της όσο και γύρω από τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζεται.

Η Ατζέντα, όπως και τα Ψηφίσματα που την συνθέτουν, με βασικό το εναρκτήριο Ψήφισμα 1325/2000 δημιουργούν ένα επίσημο θεσμικό πλαίσιο προστασίας των γυναικών σε συγκρουσιακές καταστάσεις αλλά και μετά από αυτές και παράλληλα προωθούν την ισότητα των φύλων και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις διεθνείς σχέσεις. Κύριο μέλημα των κρατών αλλά και των παγκόσμιων οργανισμών είναι η ειρήνη και η ασφάλεια. Οι δύο αυτές έννοιες είναι πολυσήμαντες και αλληλένδετες. Το Ψήφισμα 1325/2000 του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών που υιοθετήθηκε με σκοπό την καταπολέμηση οποιασδήποτε μορφής βίας κατά των γυναικών έχει αδιαμφισβήτητα συνεισφέρει στην οικοδόμηση της ειρήνης δημιουργώντας μια σύνδεση μεταξύ της επίτευξης της ασφάλειας και της προώθησης της έμφυλης ισότητας. Προωθείται λοιπόν η άποψη πως οι γυναίκες αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της διεθνούς ασφάλειας και η φωνή τους πρέπει να είναι δυνατή.

Από την μελέτη φαίνεται πως οι γυναίκες διαδραματίζουν ένα ιδιαίτερο ρόλο στο πεδίο του πολέμου με την παρουσία τους ως θύματα βίαιων πράξεων. Επίσης σημαντική είναι και η απουσία τους από τις ειρηνευτικές διαδικασίες και τη χάραξη της πολιτικής, στο πλαίσιο της οποίας τις περισσότερες φορές υποεκπροσωπούνται. Πράγματι πολλές φορές τόσο στις πολεμικές συγκρούσεις όσο και μετά από αυτές, οι γυναίκες θεωρούνται

αδύναμες λόγω της υποτιθέμενης *ευαλωτότητάς* τους και συνεπώς εύκολο θύμα. Θύματα των κοινωνικών στερεοτύπων τα οποία συχνά διαιωνίζονται από τους άντρες. Ωστόσο πρέπει να τονιστεί και κάτι ακόμα, το οποίο δεν αναφέρεται στο περιεχόμενο της Ατζέντας. Οι διακρίσεις εις βάρος των γυναικών δεν γίνονται μόνο από τους άντρες. Αντίθετα διακρίσεις λαμβάνουν χώρα και μεταξύ των ίδιων των γυναικών και στηρίζονται σε κριτήρια όπως η καταγωγή, η σεξουαλικότητα, οι οικονομικές και κοινωνικές καταβολές. Ακόμα πρέπει να τονιστεί πως οι γυναίκες δεν είναι μόνο θύματα αλλά αρκετά συχνά είναι και θύτες, με παραδείγματα από την ιστορία να πιστοποιούν αυτή τη διαπίστωση (βλ. Ρουάντα).

Οι γυναίκες ωστόσο, όπως αυτές παρουσιάζονται στο πλαίσιο της Ατζέντας θυματοποιούνται. Η θυματοποίηση αυτή που υιοθετείται και προβάλλεται έμμεσα από την Ατζέντα οδηγεί στην αναπαραγωγή των έμφυλων στερεοτύπων καθώς στρέφει την προσοχή της διεθνούς κοινότητας σχεδόν αποκλειστικά στην προστασία των γυναικών βγάζοντας από την θεατότητα τους άντρες.

Αυτή η προσέγγιση δεν μπορεί παρά να αποτελεί τροχοπέδη για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων και την ενσωμάτωση του φύλου στις διεθνείς σχέσεις. Πράγματι οι γυναίκες συχνά γίνονται θύματα βίαιης συμπεριφοράς (αρκετά συχνά ακραίων). Ωστόσο αυτό που δεν τονίζεται στα Ψηφίσματα της Ατζέντας είναι πως και οι άντρες είναι συχνά θύματα. Το ότι μπορεί και οι άντρες να είναι θύματα στον πόλεμο (και μάλιστα πολλές φορές με θύτες τις γυναίκες) δεν αναφέρεται στα Ψηφίσματα (πλην του 2467/2019) με την αναφορά σε αυτούς να είναι σχεδόν ανύπαρκτη. Μάλιστα η αντίληψη πως οι άντρες και τα αγόρια μπορούν να είναι θύματα σεξουαλικής βίας στον πόλεμο ενσωματώθηκε στο περιεχόμενο του Ψηφίσματος 2467/2019, δεκαεννέα χρόνια μετά την υιοθέτηση του εναρκτήριου Ψηφίσματος 1325/2000. Αυτό ενδεχομένως να δείχνει την άρνηση της διεθνούς κοινότητας να απομακρυνθεί από τις πατριαρχικές κοινωνίες και τα στερεότυπα

που τις συνοδεύουν. Έτσι μοιάζει να δημιουργούνται δύο πόλοι: ο ένας σχετίζεται με τη γυναικεία *ευαλωτότητα* και ο άλλος με την αντρική παντοδυναμία. Στη βάση αυτών βέβαια δεν προστατεύονται απόλυτα ούτε οι άνδρες ούτε οι γυναίκες.

Ενώ λοιπόν δημιουργείται το έδαφος μέσω του πλέον επίσημου οργανισμού παγκόσμιας εμβέλειας, για την αντιμετώπιση της βίας και των ανισοτήτων, έπειτα από είκοσι χρόνια από την υιοθέτηση του εναρκτήριου Ψηφίσματος (1325/2000) συνεχίζουν να γεννώνται ορισμένα ερωτήματα αναφορικά με την αποτελεσματικότητα του και την πληρότητα του περιεχομένου του.

Οι άντρες και οι γυναίκες, τα αγόρια και τα κορίτσια αποτελούν σημαντικούς και ισότιμους δρώντες στην οικοδόμηση της ειρήνης. Αυτός είναι και ο λόγος που απουσία των αντρών από το περιεχόμενο της πλειοψηφίας των Ψηφισμάτων καθιστά ως ένα σημείο αναποτελεσματικά τα Ψηφίσματα. Ωστόσο δεν είναι το μόνο πρόβλημα. Βασική παράμετρο του περιεχομένου της Ατζέντας αποτελεί η ασφάλεια, η οποία δεν σχετίζεται μόνο με την ανυπαρξία του πολέμου, ο οποίος αναφέρεται στα Ψηφίσματα. Σχετίζεται και με ποικίλες άλλες παραμέτρους σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Πιο συγκεκριμένα η επίτευξη της ασφάλειας προϋποθέτει τον σεβασμό όλων των ανθρώπων ανεξαρτήτως φύλου, φυλής, σεξουαλικότητας και κοινωνικών καταβολών. Συνεπώς εκτός από την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών πρέπει να υπάρξει μέριμνα και για την προστασία των δικαιωμάτων των προσφύγων, των ατόμων της LOATKI κοινότητας αλλά και της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος. Ένα ευρύτερο πλαίσιο δικαιωμάτων που περιλαμβάνει το σύνολο των ανθρώπων και το οποίο απέχει από οποιαδήποτε διάκριση είναι αυτό που θα εξασφαλίσει τη διεθνή ασφάλεια μέσα σε ένα αέναα μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον.

Συμπερασματικά η Ατζέντα έχει δημιουργήσει το πρόσφορο έδαφος για την αντιμετώπιση, τον περιορισμό και την εξάλειψη κάθε μορφής βίας αλλά δεν φαίνεται να

έχει καλύψει πολυεπίπεδα το θέμα αυτό. Στο επίκεντρο τίθενται οι γυναίκες και έμμεσα απορρίπτονται άλλες κοινωνικές ομάδες. Ακόμα και η Ατζέντα στηρίζεται σε έμφυλα στερεότυπα. Τη διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνουν και οι φεμινίστριες στοχάστριες, οι οποίες ασκούν κριτική στον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται και «προστατεύονται» οι γυναίκες από την Ατζέντα. Συγκεκριμένα αυτές στρέφουν την προσοχή τους και ασκούν κριτική στην εκκωφαντική απουσία των αντρών και των αγοριών από το περιεχόμενο της Ατζέντας αλλά και στην παρουσία των γυναικών ως θύματα στο περιεχόμενό αυτής. Επιπλέον επικεντρώνονται και σχολιάζουν την πεποίθηση ότι η μητρότητα αποτελεί το λόγο που οι γυναίκες θεωρούνται ευάλωτες και ευαίσθητες και συνεπώς ανίκανες να έχουν ένα πιο ενεργό ρόλο τόσο κατά τη διάρκεια του πολέμου όσο και μετά από αυτόν στο πλαίσιο των ειρηνευτικών διαδικασιών. Ακόμα ένα σημείο που ασκούν κριτική σχετίζεται με την υιοθέτηση όλων εκείνων των αντιλήψεων που διαιωνίζουν διχοτομίες όπως για παράδειγμα άντρες-γυναίκες ενώ τονίζουν και την απουσία αναφοράς σε κοινωνικές ομάδες όπως οι πρόσφυγές και οι ΛΟΑΤΚΙ.

Στα ίδια σημεία ασκούν κριτική και οι αφρικανές φεμινίστριες, οι οποίες ωστόσο αν και βλέπουν τις αδυναμίες της Ατζέντας προχωρούν ακόμα ένα βήμα ασκώντας-αρκετές φορές- κριτική και στο δυτικό τρόπο σκέψης. Ειδικότερα οι αφρικανές αν και απορρίπτουν τα κοινωνικά στερεότυπα που στηρίζουν την πατριαρχική κοινωνία, επιδιώκουν την προστασία και τη διατήρηση της αφρικανικής κουλτούρας. Ακόμα οι αφρικανές βλέπουν τη μητρότητα ως δύναμη και όχι ως εμπόδιο για την εξέλιξη των γυναικών και ταυτόχρονα αντιτίθενται στις πεποιθήσεις που τις παρουσιάζουν ως πιο αδύναμες από τις υπόλοιπες γυναίκες λόγω καταγωγής και χρώματος (ακόμα ένα στερεότυπο που διαιωνίζεται και από γυναίκες). Τέλος απορρίπτουν το δίπολο γυναίκες της δύσης – γυναίκες της Αφρικής.

Πρέπει λοιπόν στα επόμενα χρόνια να επαναπροσδιοριστούν ορισμένες από τις στοχεύσεις της Ατζέντας. Τα Ψηφίσματα οφείλουν να διευρύνουν το περιεχόμενο τους μεριμνώντας και για την προώθηση της προστασίας των δικαιωμάτων όλων των κοινωνικών ομάδων. Πρέπει να εξετάσουν όλα τα δεδομένα και να τα λάβουν υπόψιν τους για να μπορέσει να περιοριστεί – εξαλειφθεί – η βία και να πάψουν να υπάρχουν περιστατικά παραβίασης των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Σε αυτό το πλαίσιο σημαντική κρίνεται η επόμενη μέρα. Αυτή η διαπίστωση έχει ωθήσει αρκετούς μελετητές στη μελέτη αυτής της παραμέτρου και μάλιστα μιλούν και για την ανάγκη ύπαρξης μιας Ατζέντας για τους Άντρες, την Ειρήνη και την Ασφάλεια στο πλαίσιο της Ατζέντας του 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Καραγιαννοπούλου Χαρά (2020), «Ορατότητα και Αορατότητα του Φύλου στις Διεθνείς Σχέσεις», στο Γκόφας Ανδρέας, Ευαγγελόπουλος Γιώργος και Κοππά Μαριλένα (επιμ.), Ένας Αιώνας Διεθνών Σχέσεων 1919-2019, Αθήνα: Πεδίο, σελ. 364-374

Πετρινώτη Ξανθή (2010), Η έρευνα για το φύλο στα οικονομικά της εργασίας. Στο Καντζά Βενετία, Βασιλική Μουτάφη και Ευθύμιο Παπαταξιάρχη (επιμ.) Φύλο και Κοινωνικές Επιστήμες στη Σύγχρονη Ελλάδα. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, σελ. 225-256

Ξενόγλωσση

Acharya Amitav (2004), How Ideas Spread: Whose Norms Matter? Norm Localization and Institutional Change in Asian Regionalism, *International Organization*, 58(2): 239-275

Akindès Francis (2004), *The Roots of the Military-political Crises in Cote D'Ivoire*, pp. 5-40

Andrea Den Boer Andrea & Bode Ingild Bode (2018), Gendering Security: Connecting Theory and Practice, *Global Society*, 32(4): 365-373

Aroussi Sahla (2011), 'Women, Peace and Security': Addressing Accountability for Wartime Sexual Violence, *International Feminist Journal of Politics*, 13(4): 576-593

Barnes Karen (2011), Women, Peace and Security: Translating Policy Into Practice, The evolution and implementation of UNSCR 1325: an overview, pp. 15-34

Basu Soumita & Shepherd J. Laura (2017), Prevention in pieces: Representing Conflict in the Women, Peace and Security agenda, *Global Affairs*, 3(4-5): 441-453

Basu Soumita, Confortini C. Catia (2017), Weakest “P” in the 1325 Pod? Realizing Conflict Prevention through Security Council Resolution 1325, *International Studies Perspectives*, 18(1): 43–63

Bergoffen Debra (2008), *Hypatia*, 23(3): 217-220, Retrieved May 6 2021, from <http://www.jstor.org/stable/25483208>

Brewo Servaa (2013), Taking a Place at the Table: Analysing the Importance of UNSCR 2122 for the Women, Peace and Security Agenda, *Africaportal*

Butler Judith (2009), *Αναταραχή Φύλου*, μετάφραση: Γ. Καραμπέλας, επιμέλεια: Β. Καντζά, επίμετρο: Α. Αθανασίου. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια

Chinkin Christine and Rees Madeleine (2019), Commentary on Security Council resolution 2467: continued state obligation and civil society action on sexual violence in conflict, *Centre for Women Peace and Security*, London School of Economics and Political Science, London, UK

Connell W. Raewyn (1995), *Masculinities*, Berkeley: University of California Press

Delphy Christine (1984), *Les Femmes et l'Etat*, *Nouvelles Questions Féministes* Paris, (Num 6-7): 5-19

Den Boer Andrea & Bode Ingild (2018), Gendering Security: Connecting Theory and Practice, *Global Society*, 32(4): 365-373

Durieux David (2019), Engaging or changing men? Understandings of masculinity and change in the new ‘men, peace and security’ agenda, *Peacebuilding*, 8(4): 418-431

Eisenstein Zillah (1977), Constructing a Theory of Capitalist Patriarchy and Socialist Feminism. *Insurgent Sociologist*, 7(3): 3-17

Elshtain Jean Bethke (1995), *Women and War*, University of Chicago Press

Gibbings Sheri Lynn (2011), No Angry Women at the United Nations: Political Dreams and the Cultural Politics of United Nations Security Council Resolution 1325, *International Feminist Journal of Politics*, 13(4): 522-538

Guerrina Roberta, Wright A. M. Katharine (2016), Gendering Normative Power Europe: lessons of the Women, Peace and Security agenda, *International Affairs*, 92(2): 293–312

Haastrup Toni (2018), Creating Cinderella? The Unintended Consequences of the Women Peace and Security Agenda for EU's Mediation Architecture, *International Negotiation*, 23(2): 218-237

Hagen J. Jamie (2017), Queering Women, Peace and Security in Colombia, *Critical Studies on Security*, 5(1): 125-129

Hamilton Caitlin, Naam Nyibeny and Shepherd J. Laura (2020), Twenty years of Women, Peace and Security National Action Plans: analysis and lessons learned, *University of Sydney*, Sydney, AU

Hill Felicity and Poelhman-Doumbouya Sara (2001), 'Women and Peace in the United Nations', *New Routes, A Journal of Peace Research and Action*, special issue, 6(3)
Available at HTTP: http://www.life-peace.org/sajt/filer/pdf/New_Routes/nr200103.pdf

Hogg Nicole, (2010), "Women's Participation in the Rwandan Genocide: Mothers or Monsters?", *International Review of Red Cross*, 92(877)

- Huber K. Laura & Hudson F. Natalie (2019), Deepening the Conversation: Feminism, International Policing and the WPS Agenda, *International Peacekeeping*, 26(5): 579-604
- Hudson M. Valerie, Ballif-Spanvill Bonnie, Caprioli Mary, Emmett F. Chad (2012), *Sex and World Peace*, Columbia University Press
- Jackson Robert & Sorensen Georg (2006), *Θεωρία και Μεθοδολογία των Διεθνών Σχέσεων*, Η σύγχρονη συζήτηση, Επιμελητής: Παναγιώτης Τσάκωνας, Μεταφραστής: Χαράλαμπος Κωνσταντινίδης, Εκδόσεις: Gutenberg
- Jansson Maria & Eduards Maud (2016), The Ppolitics of Ggender in the UN Security Council Rresolutions on Wwomen, Ppeace and Ssecurity, *International Feminist Journal of Politics*, 18(4): 590-604
- Jenne Nicole & Bisshopp Fiorella Ulloa (2021), Female Peacekeepers: UNSC Resolution 1325 and the Persistence of Gender Stereotypes in the Chilean Armed Forces, *International Peacekeeping*, 28(1): 134-159
- Kabeer Naila (1994), Reversed realities: Gender hierarchies in development thought, pp. 50-68
- Kirby Paul (2015), Ending Ssexual Vviolence in conflict: the Preventing Sexual Vilolence Initiative and its critics, *International Affairs*, 91(3): 457-472
- Kirby Paul and Sherherd J. Laura (2016), The futures past of the Women, Peace and Security agenda, *International Affairs*, 92(2): 373–392
- Kostovicova Denisa, Bojicic – Dzelilovic Vesna, Henry Marsha (2020), Drawing on the continuum: a war and post-war political economy of gender-based violence in Bosnia and Herzegovina, *International Feminist Lournal of Politics*, pp. 1-23

Kreft Anne-Kathrin (2017), The Gender mainstreaming gap: Security Council resolution 1325 and UN peacekeeping mandates, *International Peacekeeping*, 24(1): 132-158

Liotta Peter H. (2004), "A concept in Search of Relevance." *Security Dialogue*, 35(3): 362-363

Luciak A. Ilja (2008), National Implementation of Security Council Resolution 1325 (2000) in Latin America: Key Areas of Concern and Model Plan for Action, Office of the Special Adviser on Gender Issues and Advancement of Women (OSAGI), Department of Economic and Social Affairs (DESA), Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC)

Martin de Almagro Maria (2017), Producing Participants: Gender, Race, Class, and Women, Peace and Security, *Global Society*

Martin de Almagro Maria (2018), Producing Participants: Gender, Race, Class, and Women, Peace and Security, *Global Society*, 32(4): 395-414

Messerschmidt W James (2007), Holding Your Square: Masculinities, Streetlife, and Violence. *Contemporary Sociology*, 36(6): 578-580

Miller Barbara, Pournik Milad, and Swaine Aisling (2014), Women in Peace and Security through United Nations Security Resolution 1325: Literature Review, Content Analysis of National Action Plans, and Implementation, *Institute for Global and International Studies*, The George Washington University

Myrttinen Henri, Khattab Lana and Naujoks Jana (2017), "Re-Thinking Hegemonic Masculinities in Conflict-Affected Contexts." *Critical Military Studies*, 3(2): 103–119

Nagar Richa & Raju Saraswati (2003), Women, NGOs and the Contradictions of Empowerment and Disempowerment: A Conversation, *Academia, Antipode*, pp. 1-13

Nnaemeka, Obioma. (1997), *Black Women Writers: A Syllabus*. *Women's Studies Quarterly*, 25(3/4): 208-224

Olsson Louise & Gizelis Theodora-Ismene (2015), *Gender, Peace and Security: Implementing UN Security Council Resolution 1325*, London and New York, Routledge

O'Sullivan Mila (2019), *The Women, Peace and Security Agenda: The Unfinished Story of Feminist Revolution versus Compromise in Global Politics* Issue No: (4): 47-65

Otto Dianne L. (2015), Women, Peace and Security: A Critical Analysis of the Security Council's Vision, *Oxford Handbook of Gender and Conflict*, F Ni Aolain, N Cahn, D Hayes and N Valji (eds), *Oxford University Press* (Forthcoming), U of Melbourne Legal Studies Research Paper No. 705

Paffenholz Thania (2018), Women in Peace Negotiations. In: Aggestam K., Towns A. (eds) *Gendering Diplomacy and International Negotiation, Studies in Diplomacy and International Relations*, Palgrave Macmillan, Cham

Pierotti S. Rachael, Lake Milli, Lewis Chloe (2018), Equality on His Terms : Doing and Undoing Gender through Men's Discussion Groups, *Gender & Society*, 32(4): 540-562

Pratt Nicola and Richter-Devroe Sophie (2013), Women, Ppeace and Ssecurity: Nnew Cconceptual Cchallenges and Oopportunities, (policy brief) Noewegian Peacebuilding Resource Centre, pp. 1-4

Puechguirbal Nadine (2010), Peacekeeping, Peacebuilding and Post-conflict Reconstruction. In Shepherd Laura (ed.), *Gender matters in global politics*, London, N.Y.: Routledge, pp. 161-175

Reiling Carrie (2017), Pragmatic scepticism in implementing the Women, Peace and Security agenda, *Global Affairs*, 3(4-5): 469-481

Riley Heidi (2020), Shifting Conceptions of Gender Justice in EU Policy on Women Peace and Security, *Globus LOBUS Research Paper 9/2020*, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3567803>

Ruiz Tricia (2014), *Feminist Theory and International Relations: The Feminist Challenge to Realism and Liberalism*

Santos, R., Moura, T., & Roque, S. (2010), UNSCR 1325: Is it only about war? Armed violence in non-war contexts, *Oficina do CES*, 340: 1-19

Sharlach Lisa (1999), Gender and genocide in Rwanda: Women as agents and objects of Genocide, *Journal of Genocide Research*, 1(3): 387-399

Shepherd J. Laura (2008), Power and Authority in the Production of United Nations Security Council Resolution 1325, *International Studies Quarterly*, 52(2): 383–404

Shepherd J. Laura (2016), Making war safe for women? National Action Plans and the militarisation of the Women, Peace and Security agenda, *International Political Science Review*, 37(3): 324-335

Sjoberg, Laura. (ed.), (2011), *Feminism and International Relations: conversations about the past, present, and future*, N.Y. Routledge

Steans Jill (2020), 2nd edition, *Gender and International Relations*, USA, Polity Press

Tiessen Rebecca (2015), Gender essentialism in Canadian foreign aid commitments to women, peace, and security, *International journal: Canada's journal of Global Policy Analysis*, 70(1): 84-100

Touquet Heleen, Gorris Ellen (2016), Out of the shadows? The inclusion of men and boys in conceptualisations of wartime sexual violence, *Reprod Health Matters*, 24(47): 36-46

Tryggestad L. Torunn (2016), The Women, Peace and Security Agenda – 15 Years On, GPS POLICY BRIEF , *Peace Research Institute Oslo (PRIO)*

White Sabrina (2020), Centring Gender in Conflict: R2P, WPS and the Importance of the 'Everyday', *Civil Wars*, 22(1): 137-153

Women, Ppeace and Ssecurity Nnational Aaction Pplan development toolkit, 2013, https://www.peacewomen.org/assets/file/national_action_plan_development_toolkit.pdf

Wright Hannah (2020), "Masculinities perspectives": advancing a radical Women, Peace and Security agenda? *International Feminist Journal of Politics*, 22(5): 652-674

Επίσημα Έγγραφα

UN (1996), Report of the Fourth World Conference on Women, (Beijing 4-15 September 1995), DocumentA/CONF.177/20/Rev1, NewYork

UN Security Council Resolution 1325(2000) (31 October 2000), *Resolution 1325(2000)*, available at: [http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/1325\(2000\)](http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/1325(2000))

UN Security Council Resolution 1820(2008), (19 June 2008), *Resolution 1820(2008)*, available at: [http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/1820\(2008\)](http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/1820(2008))

UN Security Council Resolution 1888(2009), (30 September 2009), *Resolution 1888(2009)*, available at: [http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/1888\(2009\)](http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/1888(2009))

UN Security Council Resolution 1889(2009), (5 October 2009), *Resolution 1889(2009)*, available at: [http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/1889\(2009\)](http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/1889(2009))

UN Security Council Resolution 1960(2010), (16 December 2010), *Resolution 1960(2010)*, available at: [http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/1960\(2010\)](http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/1960(2010))

UN Security Council Resolution 2106(2013), (24 June 2013), *Resolution 2106(2013)*, available at: [http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/2106\(2013\)](http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/2106(2013))

UN Security Council Resolution 2122(2013), (18 October 2013), *Resolution 2122(2013)*, available at: [http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/2122\(2013\)](http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/2122(2013))

UN Security Council Resolution 2242(2015), (13 October 2015), *Resolution 2242(2015)*, available at: [http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/2242\(2015\)](http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/2242(2015))

UN Security Council Resolution 2467(2019), (23 April 2019), *Resolution 2467(2019)*, available at: [http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/2467\(2019\)](http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/2467(2019))

UN Security Council Resolution 2493(2019), (29 October 2019), *Resolution 2493(2019)*, available at: [http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/2493\(2019\)](http://undocs.org/pdf?symbol=en/S/RES/2493(2019))